Rozmer

V. 4/2002 ročník

Časopis pre kresťanskú duchovnú orientáciu

cena 35 Sk
predplatitelia: 34 Sk

Mesiáš
zo Sibíri

Cesty islamu
džihád - svätá vojna

Rosekruciáni
história - rituál - rády

Budhizmus v Európe
medzinárodná konferencia

Milostiplné a požehnané vianočné sviatky, pokoj a dobro praje svojim čitateľom redakcia

Podporte Rozmer svojím 1 %

Podľa novely zákona č. 366/1999 Z. z. o daniach z príjmov, schválenej NR SR 4. 12. 2001, je možné podporiť neziskové združenia formou poukázania 1 % zo svojich daní. Takže každý občan sa v roku 2003 môže sám rozhodnúť, na aký účel a ktorej organizácii to 1 % venuje. Aj naše občianske združenie – Ekumenická spoločnosť pre štúdium siekt –, ktoré je spoluvydávateľom tohto časopisu, sa uchádza o takúto formu podpory. Budeme vďační každému, kto nás týmto spôsobom podporí, pretože aj takto získané financie môžu svojím dielom prispieť na vydávanie Rozmeru, ale i na iné aktivity združenia – na prednáškovú činnosť, poradenstvo, prevádzku webovej stránky a pod.

Všetky potrebné informácie, ako postupovať, nájdete na webovej stránke www.rozhodni.sk, kde si môžete stiahnuť aj príslušné formuláre – *Vyhlásenie o poukázaní sumy zodpovedajúcej 1 % zaplatenej dane* a *Potvrdenie o zaplatení dane z príjmov zo závislej činnosti a funkčných požitkov*. Takisto by vám mala informácie a tlačivá poskytnúť aj vaša mzdová učtáreň, alebo – ak ste živnostník – príslušný daňový úrad. Tlačivá treba zaslať na daňový úrad v mieste sídla vášho zamestnávateľa najneskôr do 30. apríla 2003 (ak ste zamestnanec); ak ste živnostník, tak už do 15. apríla 2003. Zamestnancom musí mzdová učtáreň vyplniť a potvrdiť tlačivo Potvrdenie o zaplatení dane, živnostníci toto potvrdenie nepotrebujú.

Všetkým, ktorí nás svojím 1 % už v tomto roku finančne podporili, úprimne ďakujeme, rovnako ako tým, ktorí nás podporia v roku 2003.

Záujem o našu webovú stránku rastie

Podľa štatistík navštívilo našu webovú stránku v novembri t. r. až 1 271 ľudí. Od začiatku februára 2003, keď sme stránku sprístupnili verejnosti, do 6. decembra štatistiky zaznamenali vyše 10 000 návštev. Tieto čísla nás tešia, ale i zaväzujú. Ak by ste mali pre nás dobré rady, ako ešte skvalitniť túto našu informačno–poradenskú službu, budeme radi, ak nám ich zašlete. Pre tých, ktorí ešte nemali možnosť prezrieť si našu internetovú stránku, pripomíname jej webovú adresu: www.rozmer.sk (alebo aj www.sekty.sk).

Rozmer

Predplatné na rok 2003

Predplatné časopisu Rozmer na rok 2003 (4 čísla) ostáva nezmenené – 136 Sk. Kto by mal záujem, môže si objednať aj staršie čísla z roku 2002 (č. 1/2002 – 4/2002) za 125 Sk a z roku 2001 (č. 2/2001 – 4/2001) – č. 1/2001 je už vypredané – za 75 Sk. Jednotlivé čísla sa však postupne dopredávajú, tzn. že ak sa vám už nejaké neujde, príslušnú sumu vám samozrejme z celkovej ceny odrátame.

Po objednaní vám časopis zašleme aj s poštovou poukážkou. Po jej uhradení vám budeme časopis ďalej na vami uvedenú adresu pravidelne zasielať. Ak sa rozhodnete uhradiť platbu bankovým prevodom, zašlite, prosím, príslušnú sumu na číslo nášho účtu: 2621022295/1100 (Tatra banka, a. s.).

Ako si môžete predplatiť Rozmer

Záujemcovia o predplatné si môžu časopis objednať:

1. písomne na adrese: Redakcia časopisu Rozmer
   Svoradova 3, 811 03 Bratislava 1
2. telefonicky na bratislavskom čísle: 02/5443 0960
3. e-mailom na adrese: rozmer@sekty.sk

Rozmer
časopis pre kresťanskú duchovnú orientáciu

štvrťročník

Vydavateľ: Ekumenická spoločnosť pre štúdium siekt a Ekumenická rada cirkví v SR

Šéfredaktor: Mgr. Boris Rakovský

Grafický redaktor: Mgr. Gabriel Králik

Jazyková redaktorka: PhDr. Alžbeta Mráková

Adresa redakcie: Svoradova 3, 811 03 Bratislava 1

telefón: 02/5443 1468 (šéfredaktor)
02/5443 0960 (distribúcia)

e-mail: rozmer@sekty.sk

internet: http://www.rozmer.sk

Tlač: LÚČ – vydavateľské družstvo
Kozičova 2, 841 10 Bratislava – Devín

Registračné číslo: MK SR 1754/97

ISSN: 1335–2660

Uzávierka čísla: 1. decembra 2002

Cena: 35 Sk

Časopis vyšiel s finančnou podporou Ministerstva školstva SR

Rozmer 4/2002

Editorial

Toto úvodné slovo začnem trochu netradične – životnou skúsenosťou nášho čitateľa, ktorý nám napísal síce krátky, ale úprimný a pravdivý list. Píše v ňom o svojej strastiplnej ceste, o tom, že jeho hľadanie Boha vôbec nebolo jednoduché. Ako mnohí, aj on prešiel naozaj všeličím. Svedčia o tom jeho slová:

„Začínal som sa zaoberať jogou, Satanskou bibliou, sčasti aj okultnými vedami a teoreticky i rôznymi alternatívnymi liečiteľskými metódami, napríklad homeopatiou atď. Venoval som sa i hypnóze, ale taktiež som sa bližšie zaujímal o Hare Krišna hnutie. V tom čase som preštudoval minimálne 50 najrozmanitejších kníh s duchovnou tematikou; ak to zhrniem, išlo v podstate o mystiku, ezoteriku, okultizmus, psychotroniku, satanizmus. Po mojom obrátení a osobnom prijatí Ježiša Krista som si neskôr uvedomil, že je pre nás veľmi nebezpečné, keď tieto veci praktizujeme, a to až natoľko, že môžeme skončiť na psychiatrii... Myslím si, že v súčasnom svete, plnom násilia, drog, sexu a mnohých pseudoduchovných nástrah, je veľmi dôležité mať správnu duchovnú orientáciu, aby sme nepoblúdili."

Toľko z listu nášho čitateľa. Hoci je tento názor podaný zjednodušene, možno o to častejšie sa s ním stretávame. Uviedol som ho preto, lebo odráža obavy čoraz početnejšej skupiny ľudí. Obavy, ktoré, keď sa naplnia a zmiešajú sa s bezradnosťou, môžu viesť až k rozpadu rodiny, manželstva, k odcudzeniu.

Mnoho ľudí pri počutí slova obava si povzdychne: Nie je už tých obáv akosi priveľa? Tu číha vojna, tam zas šarapatia prírodné katastrofy, chudoba, chystá sa zdražovanie a ešte aby sme si dávali pozor aj pred rôznymi šarlatánmi a samozvanými „prorokmi". Koľkí z nich preto radšej rezignovane hodia rukou. Možno si pritom pomyslia, aby si každý veril, v čo chce, podstatné je len to, aby nikomu neubližoval. Žiaľ, títo ľudia zabúdajú, že nie každý strom prináša dobré ovocie, ba dnes je už veľa takých stromov, na ktorých rastie síce vábivé ovocie, keď doň zahryzneme, chutí až priveľmi sladko, ale po čase sa stáva trpkým a bolí z neho brucho. Aj na duchovnej scéne pôsobí mnoho takých skupín, ktoré síce ponúkajú spásu, harmóniu a objavenie netušených schopností, ale o nejaký čas sa ukážu plody: rozpadnuté rodiny, strata priateľov, zamestnania, ba často i triezveho rozumu. Jedným slovom – strata vlastnej tváre...

BORIS RAKOVSKÝ
šéfredaktor

OBSAH

2 **Falošní učitelia**
biblické slovo
Report
spravodajstvo z domova a zo sveta
(ďalej str. 9, 24, 29 – 32)

3 **Za hranice zdravého rozumu**
Reportáž z 12. ročníka bratislavského festivalu ezoteriky z pera Evy Orbanovej

6 **Budhizmus v Európe**
medzinárodná konferencia

10 **Rosekruciáni**
O koreňoch, obradoch a súčasných rádoch rosekruciánov píše Jose Eduard Pereira

14 **Sekta – áno, či nie?**
Rozhovor o rosekruciánoch s Jeanom Vernettom

15 **Misionári amerického evanjelia (2)**
O tom, v čo veria a ako žijú dnešní mormóni sa dozviete v článku Borisa Rakovského

18 **Cesty islamu (2)**
Druhá časť príspevku Andrzeja Zwolińského sa zameriava na džihád – svätú vojnu islamu

21 **Aktuálne podoby náboženského synkretizmu (2)**
Eva Orbanová opisuje súčasné podoby náboženského synkretizmu

25 **Mesiáš zo Sibíri (1)**
Joachim Keden a Hansjörg Hemminger nás vo svojom príspevku zavedú do ruskej tajgy, kde pôsobí „mesiáš" Vissarion alias Sergej Torop

29 **Kulty v období helenizmu a rímskeho cisárstva**
míľniky dvoch tisícročí

30 **O čom píšu iní**
monitoring tlače

32 **Knižnica Rozmeru**

BIBLICKÉ SLOVO

Falošní učitelia

„Hlásaj slovo, naliehaj vhod i nevhod, usvedčuj, karhaj a povzbudzuj so všetkou trpezlivosťou a múdrosťou. Lebo príde čas, keď neznesú zdravé učenie, ale nazháňajú si učiteľov podľa svojich chúťok, aby im šteklili uši. Odvrátia sluch od pravdy a obrátia sa k bájkam. Ty však buď vo všetkom triezvy, znášaj útrapy, konaj dielo evanjelistu, plň svoju službu." (2 Tim 4, 2–5)

Slová sv. Pavla napísané vernému žiakovi Timotejovi, keď už cítil, že čoskoro dokončí svoj životný beh, možno považovať za posledné rady do pastoračnej činnosti. Sv. Pavol ako keby v nich zhrnul svoju celoživotnú skúsenosť z ohlasovania evanjelia.

Božie slovo treba ohlasovať. Nielen na základe príkazu: „Choďte teda, učte všetky národy..." (Mt 28, 19), ale aj na základe lásky, lásky ku Kristovi a k nesmrteľným dušiam. Kristovo slovo je slovo spásy. Slovo, ktoré na prvom mieste prináša vnútornú premenu človeka. Tento vnútorný život kresťana sa však má prejavovať aj navonok. „Viera, ak nemá skutky, je sama v sebe mŕtva." (Jak 2, 17). Konať skutky viery je niekedy ťažšie, ako plávať s prúdom čias. Žiť podľa tela je zmyslovo pohodlnejšie, ako konať skutky, ktoré káže rozum pod vplyvom viery. A tak ľudia často radšej počúvajú to, čo im vyhovuje podľa tela. Senzácie, očierňovanie ľudí, škandály, to sa rado počúva. Bulvárne noviny a časopisy idú viac na odbyt ako tie, ktoré vychovávajú, ktoré kladú väčšie nároky na ducha.

V súčasnom období povstalo mnoho učiteľov viery. Sú tu rôzne náboženské a filozofické smery a sekty. Niektorých lákajú ezoterikou, iných sľubmi, že objavia v sebe skryté a netušené sily a stanú sa mimoriadnymi, ďalších nezáväznosťou morálky. Reinkarnácia človeku ponúka ďalšie životy, v ktorých sa očistí od hriechov a môže si znova užívať. Mnohí sú tiež priťahovaní zážitkom akéhosi neosobného božstva, ku ktorému sa možno priblížiť len únikom zo sveta a prísnou askézou. A tak „žmýkajú" svoju psychiku, až to skončí kdesi na psychiatrii...

Aj na pôde Cirkvi sa stáva, že pri rôznych evanjelizačných stretnutiach sa ide cestou zážitku, zázrakov, zázračných uzdravení, mimoriadnych chariziem. Nejde sa do hĺbky; a neraz sa Kristus hľadá obchádzaním poslušnosti a rešpektovania Cirkvi. Pre tých, ktorým však naozaj záleží na živote s Kristom, platia slová sv. Pavla: „Ale ty buď vo všetkom striezlivý, znášaj útrapy, konaj dielo zvestovateľa, plň dôsledne svoju službu."

Mons. FRANTIŠEK TONDRA

REPORT

Skupina Neo-Phare varuje pred koncom sveta

Francúzske tajné služby sa zameriavajú na sektu, ktorej členovia veria, že koniec sveta nastane 24. októbra 2002. Ako napísali francúzske noviny Le Figaro, už dva mesiace sú nasledovníci tejto apokalyptickej sekty Neo-Phare zabarikádovaní v opustenej chate v meste Nantes a niektorí pozorovatelia sa obávajú, že by mohli spáchať masovú samovraždu. Členovia sekty si nahromadili sklad zásob, „aby sa pripravili na posledný výlet na Venušu" – napísali noviny. Sú presvedčení, že koniec sveta sa začne katastrofou na Zemi, alebo pristátím lietajúcich tanierov. Ich 36-ročný vodca Arnaud zrejme získal toto „zjavenie" z ezoterického textu André Bouguenaca, ktorý používa jazyk inšpirovaný kabalou a numerológiou. Na Arnaudovo „zjavenie" hľadeli ostatní členovia sekty so skepticizmom až do 11. septembra minulého roka, keď vodca tvrdil, že v teroristických útokoch vidí „znamenie konca časov". Bývalý člen sekty Anouk pre parížske noviny povedal: „Arnaud je inšpirovaný Bibliou a chce vytvoriť božskú rodinu apoštolov nového sveta zrodeného z poslednej skazy Zeme." Niektorí príbuzní Arnaudových nasledovníkov apelujú na Asociáciu na ochranu rodín proti sektám, ktorá sa zasa obrátila na vládu. Všeobecný záujem o túto možnosť samovraždy vyplýva z nedávnych akcií niektorých členov sekty. V júli sa jeden z nich hodil pod auto a dvaja ďalší skočili zo strechy hradu Clermont. Z/TK KBS, 9. 9. 2002

Palestínčania sa čoraz viac prikláňajú ku kresťanstvu

V priebehu posledných rokov sa mimoriadne veľa Palestínčanov priklonilo ku kresťanstvu. Informovala o tom agentúra Baptist Press koncom júla 2002. Palestínčania túto zmenu viery uskutočňujú v skrytosti, pretože sa musia obávať represálií. V roku 2001 sa v Izraeli a Palestíne stovky moslimov obrátili na kresťanstvo. Väčšina z nich sa stretáva v malých skupinách s členmi rodiny alebo so svojimi ženami na modlitbách a biblických hodinách. „Žijem tu už 30 rokov, ale ešte som nič podobné nevidel" – hovorí baptista, ktorý chce zostať v anonymite. Aj noví kresťania chcú byť anonymní, lebo sa obávajú zneuctenia v spoločnosti, dokonca násilia. Podľa Baptist Press neznášanliví moslimi hodili v máji 2001 bomby na dom, v ktorom žili noví kresťania. Napriek týmto útokom počet konvertitov rastie. Násilie v tejto oblasti vedie mnohých, aby hľadali nové odpovede na zmysel života.

KIPA/TK KBS, 10. 9. 2002

Za hranice zdravého rozumu

– festival ezoteriky

EVA ORBANOVÁ

Tohtoročný – v poradí dvanásty Festival ezoteriky – sa tradične konal tretí septembrový víkend (21. – 22. 9.) v areáli bratislavského PKO. Propagácia sa začala už niekoľko mesiacov pred otvorením, a tak sa tu i tento rok zišlo pomerne veľa priaznivcov a zvedavcov, ktorých možno pritiahol i pútavý a priliehavý podtitul festivalu – *Za hranice skrytých súvislostí.*

Atrakciou boli brušné tance prebúdzajúce v žene driemajúcu bohyňu

Aj samotný obsah prednášok a workshopov sa niesol v znamení tohto hesla, čoho dôkazom boli i názvy viacerých z nich. Ako príklad uvediem: *Energetické upírstvo v dnešnom svete a obrana proti tomu* (prednášajúci Ján Bálint), Diamantová cesta za poznaním a bohatstvo ducha aj tela (Ing. Margita Bošelová), *Channeling* (Jaroslav Chvátal), *Liečenie anjelmi* (Tibor Gejlen), *Sen – nočná výprava za poznaním* (Štefánia Vejchodská), *Slovenské tradície keltského šamanizmu* (Karol Dado), *Tarot – do tajov neviditeľných podstát* (Johannes Fiebig), *Taoistická alchýmia* (Natália Jandrišniková), *Regresná terapia* (Monika Šindelárová) a mnohé ďalšie.

Ako býva zvykom, kolorit festivalu dotvárala prezentácia firiem, ktorých predaj sa špecializoval na knihy, mandaly, prírodnú kozmetiku (Weleda), ekologické čistiace prípravky (Eko–dom), minerály, numerológiu, relaxačnú hudbu, liečivé preparáty pripravované v homeopatickom štýle (Afra), učebné pomôcky neurolingvistického programovania atď. Táto pestrá ezoterická mozaika už pri vstupe do priestorov Estrádnej haly vítala návštevníka svojou tajuplnou atmosférou.

Ponuka bola skutočne zaujímavá a rôznorodá, avšak táto rozdielnosť nebránila nájsť medzi nimi niečo spoločné. Takmer

na každom pulte bolo vidieť predmety, ktorých funkciou je pomáhať človeku navodiť duchovnú harmóniu, pokoj, rovnováhu, zdravie, a dokonca i lásku. K takým vecičkám patrila napríklad sklená alebo kovová špirála, ktorej účinok je údajne efektívnejší ako u pyramídy. Zároveň nás predávajúci uistil, že takýto účinok je možné detekovať fyzikálnymi metódami. Dodajme, že zo strany ezoteriky ide o vzácny kompliment „zastaraným" exaktným vedám. Medzi harmonizujúcimi a liečiacimi prípravkami sa nedal prehliadnuť produkt žezlo Egypťanov. Podľa sprievodného letáčika používanie dvoch elementov – medeného (slnečného) a zinkového (mesačného) umožnilo egyptským faraónom a kňazom získavať životnú energiu, a tak zvyšovať svoje psychické, fyzické a energetické možnosti. Túto magickú príležitosť si záujemca môže zaobstarať za „skromných" 6 800 Sk.

Skutočne aktuálna bola ponuka rýchleho učenia cudzieho jazyka. Nejde vám to do hlavy? Existuje lievik na učenie? Áno! Cena sa možno zdá na prvý pohľad privysoká (23 000 Sk), ale kto by nechcel investovať do svojej budúcnosti? Možno si kladiete otázku, ako vlastne súvisí táto metóda s ezoterickým festivalom. Vysvetlenie je naporúdzi: človek pomocou prístroja Biofeedback a špeciálnych okuliarov s diódami dosahuje zmenený stav vedomia, ktorý mu umožňuje kvalitatívne odlišné, okultné vnímanie „reality" týkajúcej sa minulých životov a taktiež i zážitkov zo svojho prenatálneho obdobia. Okrem toho pod vplyvom týchto technických pomôcok podvedome a nevedome prijíma i obsah učiva. Ľudská sloboda v oblasti percepcie ostáva v danom prípade niekde za dverami...

EXISTUJE LIEVIK NA UČENIE? ÁNO! CENA SA MOŽNO ZDÁ NA PRVÝ POHĽAD PRIVYSOKÁ (23 000 SK), ALE KTO BY NECHCEL INVESTOVAŤ DO SVOJEJ BUDÚCNOSTI?

Medzi ezoterickou ponukou bola zastúpená i oblasť architektúry bývania a to vďaka poradenstvu Feng-šui (vietor a voda). Táto stará čínska metóda geomantie (gr. veštenie zo zeme) sľubuje zdravie, prosperitu a lásku v rodine. Vraj stačí iba málo – veriť jej. Firma ponúka všestranné poradenstvo od projektovania domov (pri ňom sa kladie dôraz na geopatogénne zóny) až po bytové doplnky. Medzi nimi sa nachádzal napríklad lapač snov (našťastie nie všetkých, iba zlých), soška kačičiek, ktorá údajne navodzuje zdravie v rodine, kryštáliky lásky atď.

Neodmysliteľnou súčasťou všetkých doterajších ročníkov bola účasť viacerých náboženských kultov ponúkajúcich svoje „transcendentálne" služby. Prvým z nich bola Sahadža joga s nápadným oltárikom Šrí Matadží Nirmaly Dévi, ktorej stúpenci preukazujú božskú úctu ako Tretej božskej osobe – vtelenému Duchu Svätému. Stánok tejto náboženskej spoločnosti priťahoval pozornosť najmä tzv. sebarealizáciou „na počkanie". Stúpenci „Božskej Matky" Matadží vkladaním rúk záujemcom v ich vnútornom energetickom systéme „otvárali" bránu na vstup energie, tzv. kundalini, ktorá údajne „vyčistí a vyživí naše energetické centrá a prinesie pocit uvoľnenia a vnútorného pokoja".

Hare Krišna hnutie zasa návštevníkov vábilo tradičnými tónmi starobylej vaišnavskej hudby a sladkým lákadlom pre nich boli aj vegetariánske dobroty, (predtým však obetované bohu Krišnovi), ktoré ponúkali mladé usmievajúce sa dievčatá v tradičnom indickom sárí.

„Prakresťanské" spoločenstvo Univerzálny život zaujalo liečením na diaľku (stačí iba zatelefonovať!). Tých, ktorí túto kvázi kresťanskú skupinu nepoznajú, možno prekvapilo, že sa hlási aj k teórii reinkarnácie, ktorú inak kresťanské spoločenstvá väčšinou ako cudzorodú zavrhujú.

Nápadný bol aj stánok waldorfskej školy, okrem iného i preto, že bol umiestnený na vyvýšenom pódiu. (Tomuto typu alternatívneho školstva sme sa už na stránkach Rozmeru venovali. Dodajme iba, že účasťou na ezoterickom festivale waldorfská škola sama potvrdila okultné pozadie tohto typu alternatívneho vzdelávania.)

O pár stánkov ďalej sme mohli zaregistrovať ďalšiu antropozofickú aktivitu, ktorou bola firma Weleda. Produkuje kozmetické prípravky, ale i sirupy a zubné pasty. Spojitosť týchto prípravkov s ezoterikou spočíva v príprave niektorých výrobkov na homeopatickom základe. Taktiež podľa inštruktáže niektoré prípravky pôsobia údajne i na duchovnú oblasť človeka; v antropozofickom slovníku ide o vlastné ja.

To, že od ekológie nie je ďaleko k religiozite, nás v praxi presvedčil tzv. Eko-dom. Používaním príslušných ekologických prípravkov totiž nielenže šetríme korunky, ale nezaťažujeme prírodu, čiže vylepšujeme karmu Zeme, a tak sa v konečnom dôsledku vymaňujeme

Účasť spoločnosti Joga v dennom živote na ezoterickom festivale mnohé napovedá...

zo zajatia hmoty a posúvame sa k duchovným výšinám. Vidíme, že i také vzdialené veci, ako umývanie riadu a gnóza, si v novodobej religiozite majú čo povedať.

Ďalším prezentujúcim sa a pomerne mediálne známym orientálnym kultom, o ktorom sa písalo najmä v súvislosti s prenasledovaním a represiami jeho členov v komunistickej Číne, bol kult Falung gong. Prichádza z tejto ľudnatej ázijskej krajiny a nesie so sebou syntézu budhizmu a taoizmu. Tá je viditeľná i v samom logu kultu, ktorý tvorí svastika a symbol jing-jang. Môžeme povedať, že i v duchu konfuciánstva propaguje Falung gong všeobecné ľudské hodnoty, ako je pravdivosť, súcit a znášanlivosť. Hoci sa hlási k spiritualite uvedených duchovných tradícií, podľa slov prítomných dílerov nepatrí k žiadnemu náboženstvu. Letmý pohľad do inštrukčného materiálu obsahujúceho opis cvičení však hovorí opak. Treba tiež podotknúť, že zakladateľa kultu Li Hongzhiho – autora posvätnej knihy *Zhuan Falun* (Rozkrútenie kolesa dharmy), považujú jeho stúpenci za niekoho, kto je nadradený Mohamedovi, Budhovi a Ježišovi (o ňom Li Hongzhi tvrdí, že bol tiež Budhom). Aj táto cvičebno–meditačná metóda šepká človeku vetu starú ako ľudstvo samo: „Otvoria sa vám oči a vy budete ako Boh…"

Možno pre niektorých bola prekvapením účasť spoločnosti Joga v dennom živote, ktorá pri pokuse prepašovať jogu do všetkých slovenských škôl verejnosti donedávna vehementne tvrdila, že jej ciele sledujú výhradne telesný rozvoj mládeže a nijako nesúvisia s duchovnými tradíciami a náboženstvom Indie. Opäť sa raz potvrdilo, že niektoré kulty, aby presadili svoj zámer, pridržajú sa hesla: Účel svätí prostriedky. Nezáleží na tom, že tým prostriedkom je aj lož…

Možno pre niektorých bola prekvapením účasť spoločnosti Joga v dennom živote, ktorá verejnosti donedávna vehementne tvrdila, že jej ciele sledujú výhradne telesný rozvoj mládeže a nijako nesúvisia s duchovnými tradíciami a náboženstvom Indie.

Novinkou a atrakciou na tomto festivale boli brušné tance, ktoré sú očarujúce i preto, lebo údajne v každej žene drieme bohyňa. Vo veľkej sále sme mohli vidieť približne stovku zväčša mladých dievčat, ktorým precvičovali skúsené tanečnice. Propagačný materiál nás nenechal na pochybách, že i brušným tancom je možné dostať sa za hranice skrytých súvislostí „pretože v samej podstate je brušný tanec cestou hľadania a uvoľnenia ženskej sexuálnej sily, zvýšenia bdelosti a citlivosti, vyjadrenia posvätnosti nás samých, otvorenia srdca".

Nestačí však iba tancovať, kvôli úspešnosti treba absolvovať celý rad dýchacích techník, meditácií, masáží. Napríklad večer má patriť rituálom a práci s drahými kameňmi a kryštálmi. Ako pomôcky na ceste k úspechu môžu slúžiť dve knihy Margo Anand: *Umenie sexuálnej extázy* a *Umenie sexuálnej mágie*. Kurzovné cvičenie, ktoré nám môže umožniť pretancovať sa na iné svetonázorové a náboženské pozície napomáhajúce poznanie božskej podstaty v nás, stojí 1 500 Sk na jeden deň. Študentka, ktorá niekoľko rokov tancuje scénický tanec, odhliadnuc od duchovnej iracionality tejto teórie, zapochybovala o efektívnosti takého krátkeho 24–hodinového kurzu pre začiatočníka. Taktiež cena bola podľa nej nadmieru nadhodnotená.

Na festivale mala svoje zastúponie aj waldorfská škola

Nestranný účastník tohtoročného festivalu by povedal, že sa konal v znamení bielej mágie. Tá sa – na rozdiel od čiernej mágie – javí ako nevinná metóda pomáhajúca človeku v mnohých oblastiach jeho života. Z takéhoto druhu naivity nás vyviedli dvaja účastníci podujatia, napodiv zástancovia ezoteriky. Nezávisle od seba konštatovali, že na festivale sa prezentovali aj duchovné sily čiernej mágie, „energie" škodiacej človeku.

Jeden z nich – majster reiki, filipínsky liečiteľ, biodiagnostik a bioterapeut v jednej osobe – nám povedal, že musel dávať „dohromady" pacientku z fyzickej i psychickej stránky. Upozornil nás na jeden z prítomných kultov, prostredníctvom ktorého sa jej uvoľnila tzv. hadia sila – kundalini. Bývalý jogín o nej píše: „Kundalini, ktorá je vraj skrútená ako had pri dolnom konci chrbtice, mohla pri hlbokom pohrúžení vyvolať extatickú skúsenosť, a ak nebola správne kontrolovaná, mohla spôsobiť veľké duševné a telesné škody" (Rabi R. Maharaj: *Guru zemřel*, Praha 2001, s. 49). Majster nás zároveň varoval, že nie každý liečiteľ pristupuje k svojmu pacientovi s dobrými úmyslami. Tento rozhovor len potvrdil známy predpoklad, že spoločnosť využívajúca mágiu na svoje často komerčné účely, je vnútorne rozdelená.

Odchod z ezoterického festivalu bol oslobodzujúcim momentom, najmä pre moju spoločníčku, ktorú rozbolela hlava nielen z čmudiacich vonných tyčiniek, ale aj z disharmonickej duchovnej atmosféry, ktorá tu panovala. ■

Foto: autor

Budhizmus v Európe

BORIS RAKOVSKÝ, ZUZANA MAŇKOVÁ

V dňoch 19. – 21. septembra 2002 sa v katolíckom Kultúrnom centre St. Thomasa v známej európskej metropole Štrasburgu uskutočnila už v poradí druhá konferencia venovaná budhizmu v Európe. Takmer tridsať účastníkov zo 16 európskych krajín sa na nej zaoberalo potrebou, ale i konkrétnymi témami, formami a odporúčaniami, ako viesť dialóg s predstaviteľmi a skupinami tohto v Európe ustavične sa rozširujúceho náboženstva. Organizátormi podujatia boli Pápežská rada pre medzináboženský dialóg (PCID) a Rada európskych biskupských konferencií (CCEE).

Okrem referátov, ktoré na podujatí odzneli a ku ktorým sa ešte podrobnejšie vrátime, boli zástupcovia katolíckych biskupských konferencií rozdelení do troch pracovných skupín. V nich si účastníci vymieňali názory a skúsenosti odrážajúce pomery v ich krajinách. Hoci sa ukázalo, že situácia, ale i problémy a ich riešenia, ktoré prináša, sú v mnohom všade podobné, predsa existujú niektoré odlišnosti a špecifiká.

Najvypuklejší rozdiel sa prejavil v tom, že aj keď do tzv. postkomunistických krajín strednej a východnej Európy postupne čoraz intenzívnejšie prenikajú a pôsobia v nich mnohé budhistické a iné náboženské skupiny, predsa tu nie je toľko skúseností a ani možností viesť s nimi dialóg, ako je to v krajinách západnej Európy. Možno aj preto, že tieto štáty zápasia s vlastnou identitou, čo často sprevádzajú mnohé politické, ekonomické a sociálne ťažkosti. Navyše ich obyvatelia nemajú veľa poznatkov o mnohých, najmä novovznikajúcich kultoch, preto ich často vnímajú buď s nedôverou, až konfrontačne, alebo naopak, až priveľmi nekriticky a spontánne.

Od politického prelomu roku 1989 ubehlo relatívne málo času na to, aby sa ľudia na čoraz neprehľadnejšej duchovnej scéne naučili orientovať. Situáciu komplikujú i mnohé náboženské sekty, ktoré sa zvyknú odvolávať na to či ono náboženstvo, či naopak často sa za náboženské vôbec nepovažujú, a v spoločnosti pôsobia elitársky a deštruktívne. Nazdávam sa však, že vstupom do Európskej únie sa aj tento rozdiel zotrie a skôr či neskôr sa budeme musieť vyrovnať s pluralitou, ktorá tu už dnes výrazne pôsobí. Ak však má byť tento proces harmonický a prirodzený, treba mať vždy na pamäti, že tak fanatický, ako aj príliš liberálny postoj k novým náboženským hnutiam a kultom neprináša dobré ovocie. To v praxi znamená, že kresťania by mali nielen povrchne poznať a identifikovať tieto často netradičné duchovné spoločenstvá, aby boli schopní správne pomenovať problémy a negatíva, ktoré so sebou prinášajú, ale i oceniť ich pozitívne stránky a inšpirovať sa k hlbšiemu a autentickejšiemu prežívaniu vlastného náboženstva.

V úvode konferencie sa k prítomným prihovoril Mons. Michael Fitzgerald, generálny sekretár Pápežskej rady pre medzináboženský dialóg. Zdôraznil pastorálnu dimenziu tohto stretnutia a podotkol, že dialóg je súčasťou učenia a prítomnosti Cirkvi a v súčasnom pluralitnom svete je preto medzináboženský dialóg nevyhnutný. Povedal tiež, že Cirkev má odjakživa hlboký vzťah a úctu k pravde a hoci je európska civilizácia postavená na židovsko-kresťanských základoch, treba priznať, že budhizmus pre našu kresťanskú spiritualitu prináša aj určitú výzvu a reflexiu.

Ako sme už spomenuli, na konferencii odzneli tri referáty, ktoré podnietili účastníkov k viacerým zaujímavým diskusiám a reakciám. Prvým z nich bol príspevok prof. Dr. Dennisa Gira, profesora Inštitútu vied a teológie náboženstiev v Paríži. Vychádzal v ňom z vlastného výskumu, počas ktorého sa mu

podarilo od veľkého počtu najrôznejších budhistických centier a škôl vo Francúzsku zozbierať základné údaje o ich existencii a pôsobení, čím ilustroval pomerne rozsiahlu sieť budhistických centier na mape Francúzska. Druhou zložkou tejto niekoľkoročnej práce bolo získanie a analyzovanie množstva štatistických údajov z internetu, svedčiacich o prudkom rozmachu a aktivitách týchto skupín nielen vo Francúzsku, ale i v celej Európe.

Niektoré čísla, ktoré uviedol, boli naozaj pozoruhodné. Keď napríklad zadal francúzske slovo „bouddhisme", známy internetový vyhľadávač Yahoo mu vyhľadal 90 500 odkazov na webové stránky, Google 53 900 a Alta Vista 13 555. Ak toto slovo napísal po anglicky – „buddhism" – čísla boli dokonca omnoho vyššie (Alta Vista 1 225 417, Google 1 060 000). Zaujímavé sú aj ďalšie údaje, napríklad počet centier sídliacich v Nemecku, ktoré vychádzajú z tibetského budhizmu a majú svoju webovú stránku, je 259, rôznych zenových skupín je tu 188 (mnohé iné štatistické údaje nájdete aj na webovej stránke http://www.buddhanet.net).

Tento prekvapivo vysoký počet budhistických skupín však naznačuje určitý problém, ktorým je ich veľká rôznorodosť a často i nejednotnosť až protirečivosť. Dennis Gira to komentoval slovami: „Pri akejkoľvek úvahe o budhizme v Európe musíme mať na zreteli mnohotvárnosť, ktorá existuje v rámci tejto veľmi komplexnej a bohatej tradície. Už sme sa zmienili o niektorých z odlišných foriem budhizmu: zen, tibetský budhizmus, theraváda a pod. To je len vrchol ľadovca. Každá z týchto foriem budhizmu má ďalších mnoho vetiev alebo škôl s veľmi odlišnými postojmi k budhistickej viere a praxi. Z dôvodu rozmanitosti budhizmu v Európe je však veľmi ťažké nájsť partnera na dialóg, ktorý by reprezentoval viac než jedno centrum alebo chrám, kam patrí. (...)

Táto situácia, samozrejme, priamo nebráni tomu, aby budhisti a kresťania vstúpili do vzájomného dialógu, ale môže skomplikovať úsilie Cirkvi podporovať a aktívne sa zúčastňovať na tomto dialógu na všetkých úrovniach, vrátane inštitucionálnej. (...) Z toho vyvstáva nasledovná otázka: Aký postoj by mala Cirkev zaujať v tejto novej situácii, teda v situácii, ktorá je pre ňu určitým spôsobom úplne neznáma? V minulosti to boli vždy kresťanskí misionári, ktorí pomohli obyvateľom iných krajín (vrátane budhistických) zasadiť kresťanské korene hlboko do ich pôdy. Často tento proces znepokojil autority iných náboženstiev. Možno teraz my kresťania pochopíme reakcie tých, voči ktorým sme sa previnili, keď videli, že sa naše symboly a koncepty používali na vyjadrenie veľmi odlišnej náboženskej skúsenosti.

PRI AKEJKOĽVEK ÚVAHE O BUDHIZME V EURÓPE MUSÍME MAŤ NA ZRETELI MNOHOTVÁRNOSŤ, KTORÁ EXISTUJE V RÁMCI TEJTO VEĽMI KOMPLEXNEJ A BOHATEJ TRADÍCIE.

Nie je jednoduché vypočuť si napríklad to, že Ježiš Kristus je bodhisattva, keď rozumieme, čo bodhisattva pre budhistov znamená. A predsa ním pre mnohých európskych budhistov je. Budhisti taktiež majú tendenciu veľmi rýchlo stotožniť budhistický súcit a kresťanskú lásku, nie je to však také jasné, najmä keď uvažujeme nad súcitom v budhistickom a nad láskou v kresťanskom kontexte. V skutočnosti počas takéhoto procesu trpia obe tradície."

Na záver D. Gira nastolil i ďalšie závažné otázky, na ktoré by mala Cirkev v blízkom čase nájsť vhodnú odpoveď: „Mala by Cirkev zareagovať na budhistickú inkulturáciu negatívne, alebo by sa mala pokúsiť o spoluprácu s budhistami v tomto procese inkulturácie tým, že im pomôže lepšie pochopiť kresťanský význam termínov a zároveň, aby našli čo najlepšie termíny na vyjadrenie svojej skúsenosti? Odpoveď nie je jednoduchá. Ak si totiž Cirkev zvolí, že bude spolupracovať, čo to potom pre ňu znamená? Kto bude schopný pomôcť našim budhistickým bratom a sestrám na tejto úrovni? Kde by sa mala táto činnosť uskutočňovať? Môže napríklad katolícka teologická fakulta spolupracovať s budhistickým výskumným centrom? Ak sa však Cirkev rozhodne, že nebude spolupracovať, ako ju budú posudzovať v budúcnosti? Aký efekt bude mať proces inkulturácie, ktorý prebieha v izolácii, na význam kresťanských vyjadrení pre kresťanov budúcich generácií? Ako tieto pojmy pozmeňujú vnútorný význam budhistickej skúsenosti?"

Druhým prednášateľom na konferencii bol zenový majster zo Švajčiarska Jerome Ducor, ktorý konvertoval na budhizmus z kresťanstva a s týmto náboženstvom sa prvýkrát stretol ako štrnásťročný. Budhizmus sa popri protestantizme stal pre neho druhou alternatívou. Začal podrobnejšie študovať jeho spisy, až sa napokon sám stal budhistom. Roku 1977 absolvoval univerzitu o budhizme. V Loussann študoval tibetskú školu v čínštine a v Ženeve dejiny náboženstiev. V súčasnosti prednáša budhizmus na univerzite v Ženeve. Vo svojom príspevku informoval o budhistických centrách v Európe, o ich aktivitách, víziách a možnostiach spolupráce s Katolíckou cirkvou, ale aj navzájom. Jeho príspevok vyvolal azda najviac otázok, a pretože odpovede na ne boli zaujímavé, miestami až polemické, niektoré z nich uvádzam (v ich skrátenej forme):

Môže sa stať budhista kresťanom?

Ducor: Nie. Ak sa niekto venuje meditácii, ešte sa nestáva budhistom. Budhista stavia na učení Budhu. Kresťan nemôže byť budhistom a naopak. Budhista síce môže uznať užitočnosť kresťanstva a jeho miesto v dejinách ľudstva, ale to je všetko.

Ako vidíte budhizmus v kontexte Európskej únie?

Ducor: Je to niečo, čo nadväzuje na predchádzajúce európske hodnoty založené na židovsko-kresťanskej tradícii. Nemyslím si však, že by budhizmus na Západe triumfoval, už aj preto, že počet jeho stúpencov klesá. Budhizmus sa však môže podieľať na propagácii mieru, nenásilia a podporovať ľudí dobrej vôle.

Aký typ budhizmu je charakteristický pre Európanov?

Ducor: Najviac rozšírený je tibetský budhizmus (tzv. lámaizmus – pozn. autora) a zen. Ten prvý pre jeho liturgiu, zen pre svoju meditáciu. Avšak takmer v každej krajine Európskej únie možno nájsť tradície všetkých budhistických smerov. U niektorých z nich pretrváva silný pocit vernosti k vlasti, iné prešli zmenami a majú schopnosť integrovať

sa do iných kultúr. Ukázalo sa, že na Západe budhizmus zdôrazňuje aj také elementy, ktoré sa inak v krajinách ich pôvodu nezdôrazňujú.

Je budhizmus náboženstvo, alebo filozofický systém? Hovoríme o náboženskom dialógu, alebo o dialógu kultúrnom?

Ducor: Mnohí teológovia nechcú uznať budhizmus ako náboženstvo. Považujú ho dokonca za akúsi formu ateizmu, pretože nehovorí o Bohu. Avšak ja si myslím, že to náboženstvo je, lebo odpovedá na otázku smrti. Nie je to teda iba filozofický či etický systém. Druhým dôvodom, prečo si to myslím, je to, že budhizmus má silný zmysel pre mystiku.

NEMYSLÍM SI VŠAK, ŽE BY BUDHIZMUS NA ZÁPADE TRIUMFOVAL, UŽ AJ PRETO, ŽE POČET JEHO STÚPENCOV KLESÁ. BUDHIZMUS SA VŠAK MÔŽE PODIEĽAŤ NA PROPAGÁCII MIERU, NENÁSILIA A PODPOROVAŤ ĽUDÍ DOBREJ VÔLE.

Ak budhizmus porovnávame s kresťanstvom, sú tu určité rozdiely, napríklad v nazeraní na Boha. Budhisti neveria v osobného Boha ako kresťania. Ďalej v pohľade na lásku a charitu; kým kresťania lásku usmerňujú iba na človeka, budhistické chápanie lásky je všeobecnejšie. Budhista tiež hovorí o dokonalosti ako o procese, kresťan dokonalosť vníma ako zdokonaľovanie sa v láske. V medzináboženskom dialógu by sme si však mali byť viac vedomí spoločných relácií ako tých, ktoré nás rozdeľujú.

Poslednou prednášajúcou bola rehoľná sestra Karin Amellová zo Švédska. Tá sa vo svojom príspevku zamerala na typológiu kresťanských reakcií na budhizmus a jeho šírenie v Európe. Poukázala na skutočnosť, „že budhizmus v Európe dnes všeobecne kladie väčší dôraz na iné prvky, ako na svoj ázijský kontext. Napríklad ekologické a etnické aspekty budhizmu dominujú v Európe a USA jednoducho preto, že sú dôležité pre ľudské prežitie a celistvosť zeme. Niektorí ľudia, ktorí si uvedomujú tieto otázky, majú preto záujem o budhizmus ako o určitý alternatívny životný štýl. V Európe, podobne ako v USA, sa budhizmus preto javí skôr ako spôsob života než ako náboženstvo s pevnou štruktúrou právd či hierarchickou inštitúciou. Je to spôsob života, ktorý priťahuje ľudí, najmä keď získajú dojem, že si môžu slobodne vybrať, ktoré aspekty budhizmu sú pre nich osobne dôležité, a zamerať sa na ne. Možnosť veriť v budhistický životný štýl bez nutnosti patriť do budhistickej náboženskej inštitúcie je v individualistickej európskej spoločnosti dôležitá" – dodala K. Amellová.

Mons. Michael Fitzgerald

Na otázku, ako reagujú kresťania na budhistické vplyvy, ktorú K. Amellová nastolila, odpovedala: „Existuje množstvo reakcií. Niektoré z nich zosumarizujem. Na jednej strane sú to tí, ktorí sú zapojení do dialógu s budhistami a tí, ktorí prijali budhistické vplyvy do svojej kresťanskej viery. V krajinách, kde bol príliš silný katolicizmus, ak tak môžeme povedať, reagovali ľudia s katolíckym vzdelaním často negatívne proti všetkému, čo kedysi v minulosti museli vo svojom živote robiť. Pre niektorých z nich ponúka budhizmus dokonca duchovné oslobodenie, ktoré im umožňuje nasledovať zmysluplnú duchovnú cestu podľa ich osobného výberu.

Sú však aj negatívne reakcie. Mnohí tradiční kresťania sa pozerajú na budhizmus len ako na ohrozenie alebo ako na nedefinovateľný element rozmazaný v paradigme New Age a, samozrejme, sú proti takémuto druhu vplyvu. V niektorých tradičných hnutiach sú členovia proti akémukoľvek cudziemu vplyvu iných náboženstiev; môže to byť islam, hinduizmus, budhizmus alebo čokoľvek iné. Existujú však aj také kresťanské kontexty, kde nenájdeme žiadne reakcie súvisiace s budhizmom, možno okrem situácie, keď má Jeho svätosť dalajláma navštíviť ich krajinu. Taká situácia je napríklad v nordických krajinách a vo Švédsku, kde žijem. Dôvodom tejto skutočnosti je, že v týchto krajinách je len niekoľko tisíc praktizujúcich budhistov a musíte sa usilovať, aby ste sa o nich niečo dozvedeli alebo sa s nimi skontaktovali. Z toho istého dôvodu sa o nich v spoločnosti a tiež v cirkvách vie iba veľmi málo."

K. Amellová hovorila aj o niektorých formách už existujúceho dialógu, z ktorých vyzdvihla najmä monastický dialóg, s ktorým má vlastné skúsenosti, a začínajúci sa teologický dialóg, ktorý sa v súčasnosti spája najmä s tzv. Kyoto školou a budhistickým učencom Masao Abeom.

Dialóg však funguje celkom dobre aj vtedy, keď sa budhisti a kresťania stretnú bez slov, napríklad v tichu modlitby a pri rôznych druhoch meditácií, alebo pri spoločnej sociálnej činnosti, ako napríklad pri rôznych mierových aktivitách. „Keď sa partneri musia rozprávať a používať slová, vyskytnú sa problémy. Čiastočne preto, že v budhistických tradíciách sú dominantné apofatické aspekty, čo však neplatí v kresťanstve. Ľudia potrebujú pre spoločnú európsku kultúru spoločný jazyk, ktorý im umožňuje komunikovať. Doposiaľ takýto jazyk medzi budhistami a kresťanmi neexistuje, a to predstavuje výzvu, aby sme sa ho pokúsili vytvoriť" – dodala na záver svojho vystúpenia K. Amellová.

Posledný deň konferencie účastníci prijali dokument nazvaný *Pastorálny prístup k dialógu s budhizmom v Európe.* V jeho úvode zdôraznili, že „dialóg je súčasťou misie všeobecnej Cirkvi, čo sa zároveň odzrkadľuje v živote miestnych

cirkví na diecéznej úrovni, ako aj na úrovni biskupských konferencií. Pastorálny život Cirkvi musí byť preto charakterizovaný dialogickým postojom. Zatiaľ čo je nevyhnutné a správne, aby sme rozlišovali medzi medzináboženským a ekumenickým dialógom, je zároveň zrejmé, že tieto dva dialógy nemôžu byť navzájom izolované. Skúsenosť ukázala, že keď prebieha medzináboženský dialóg v duchu ekumenizmu, je to ťažšie, ale zároveň sa tak kresťanské svedectvo stáva dôveryhodnejším."

Ďalej sa dokument zmieňuje o dvoch pastoračných prístupoch – na jednej strane sa Cirkev zameriava na Európanov, ktorí boli kresťanmi a stali sa budhistami, na druhej strane oslovuje aj neeurópskych budhistov, utečencov a imigrantov prichádzajúcich z krajín s prevládajúcim budhizmom, pre ktorých je tradícia Cirkvi často neznáma. Cirkev je však opatrná v zaujímaní postojov voči očakávaniam budhistov, a zároveň rešpektuje citlivosť kresťanských spoločenstiev, ktoré sa niekedy necítia pripravené, aby prevzali iniciatívu v tomto dialógu.

V miestnej cirkvi je za dialóg zodpovedný biskup – konštatuje sa v dokumente –, avšak je žiaduce, aby mu poskytovali poradenstvo kompetentní ľudia v danej oblasti. Preto je potrebné, aby sa v rámci diecéz či národných biskupských konferencií vytvárali vhodné poradenské inštitúcie a centrá. Takisto je dôležité tým, ktorí sa na dialógu s budhistami zúčastnia, zabezpečiť rôzne formácie poskytujúce pevné formovanie v kresťanskej viere, teologické základy nevyhnutné na uskutočnenie dialógu, ale i dostatočnú znalosť rôznych foriem budhizmu. To je užitočné najmä preto, lebo pretrváva problém reprezentatívnosti a nejednotnosti rôznych budhistických smerov, skupín a škôl a existuje množstvo podstatných rozdielov, ktoré sú medzi nimi. Ale takisto na lepšie pochopenie budhistickej i kresťanskej tradície.

Dokument tiež vytýčil niektoré kritériá, ktoré by mali spĺňať budhistické skupiny, s ktorými sa má viesť dialóg: otvorenosť voči iným budhistickým skupinám, spoločenská angažovanosť, dodržiavanie etických noriem, rešpektovanie života a dôstojnosti človeka, zakorenenosť v niektorej z budhistických tradícií, ale i záujem o citlivosť kresťanskej komunity, s ktorou vstupujú do dialógu. To však nevylučuje otvorenosť aj voči iným skupinám.

Okrem toho dokument stanovil aj základné témy na dialóg: 1. otázky týkajúce sa spoločnosti ako celku (napr. spravodlivosť, mier, ľudské práva, sloboda náboženstva, ekológia, konzumentarizmus atď.); 2. skúsenosť rôznych foriem spirituality (napr. meditácia, kontemplácia, modlitba); 3. všetky problémy existencie (napr. otázky života, smrti, utrpenia); 4. základné učenie oboch tradícií (napr. podstata Boha ako Absolútna, štatút Boha ako osoby atď.). „Zaoberanie sa týmito témami však vyžaduje, aby kresťania, ktorí sú do dialógu s budhistami zapojení, prehĺbili svoju vlastnú vieru, ujasnili si ju a vyjadrovali sa spôsobom, ktorý je zrozumiteľný. Tento proces môže pomôcť kresťanom aj k znovuobjaveniu aspektov svojej viery, ktoré by pre nich, ak by sa do dialógu nezapojili, možno zostali skryté" – píše sa v dokumente.

V závere dokumentu účastníci vyjadrili presvedčenie, že „je správne, aby sa rešpektovalo rozhodnutie človeka, ktorý sa rozhodne zmeniť náboženstvo. Skutočnosť, že sa niektorí kresťania v súčasnosti rozhodujú pre budhizmus, je pre kresťanskú komunitu smutná. Napriek všetkému je však dôležité správne rozpoznať, čo by mohlo byť v takom rozhodnutí pozitívne. Je dôležité počúvať tých, ktorí sú duchovne hľadajúci, sprevádzať ich a zároveň pevne svedčiť o viere v Krista, Pána a Spasiteľa, ktorý nám zjavuje Boha v jeho osobe. Súčasne však je potrebné povzbudiť ich k osobnému vzťahu ku Kristovi a k vstúpeniu do paschálneho tajomstva, ktoré žije v jeho Tele – Cirkvi." ■

JE DÔLEŽITÉ POČÚVAŤ TÝCH, KTORÍ SÚ DUCHOVNE HĽADAJÚCI, SPREVÁDZAŤ ICH A ZÁROVEŇ PEVNE SVEDČIŤ O VIERE V KRISTA, PÁNA A SPASITEĽA, KTORÝ NÁM ZJAVUJE BOHA V JEHO OSOBE.

Foto: B. RAKOVSKÝ

REPORT

LOTYŠSKO: Bezuzdný ateizmus dneška horší ako komunizmus

Temný obraz postkomunistického Lotyška vykresľuje katolícky arcibiskup Rigy: „Ťažko povedať, čo je pre Cirkev horšie. Ideologický ateizmus komunistov, alebo bezuzdný ateizmus dneška" – povedal kardinál Janis Pujac pre nemeckú katolícku agentúru KNA. „V minulosti pôsobil diabol cez moc štátu. Dnes sa naproti tomu zdá, že sa z pekla vyrútili všetci diabli naraz" – vyjadril sa kardinál. Veľké obavy má kardinál Pujac najmä pre rozmáhajúcu sa narkomániu a alkoholizmus medzi mládežou: „Vláda by mala zakázať tiež obchod s pornografiou. Za zákonmi krajiny sa však často skrýva korupcia a lobbizmus. Sovietsky režim bol tvrdý a nespravodlivý, ale netoleroval to, čo tu teraz prežívame" – povedal kardinál a pokračoval: „Cirkev si od slobody sľubovala viac. Tam, kde sa ľudská slabosť vedome zneužíva, musí byť aj kontrola" – požadoval kardinál.

Plánovaný vstup Lotyška do EÚ kardinál výslovne odobril. Súčasne sa však obáva, že sa tým ešte zväčší priepasť medzi bohatými a chudobnými: „Už teraz sú veľké časti poľnohospodárskej pôdy opustené, hlavné mesto priťahuje čoraz viac ľudí. Až 40 % obyvateľov vidieka žije v Rige. Lotyšský parlament v súčasnosti diskutuje o dohode s Vatikánom, ktorá má upraviť práva Katolíckej cirkvi v krajine. Katolíci tvoria v Lotyšsku menšinu 25 %. Viac ako polovica obyvateľstva patrí do luteránskej a najmenej 10 % do pravoslávnej cirkvi. Podľa zákona o náboženstvách z roku 1995 sú všetky náboženstvá a vyznania v krajine zrovnoprávnené."

Kardinál Pujac ďalej kritizoval, že doteraz boli všetky vlády v Rige k Cirkvi ľahostajné: „Pre tých, ktorí chcú hospodáriť len do vlastného vrecka, je lepšie zostať bez vyznania" – povedal kardinál. „Štát nepodporuje ani kresťanské školy zo strachu pred konkurenciou. Takže potreby náboženského vzdelávania mládeže sa úplne zanedbávajú. Katolícka cirkev v Lotyšsku nemá prostriedky na to, aby chudobných rodičov podporovala pri financovaní vzdelávania ich detí na súkromných školách."

Z/TK KBS, 20. 9. 2002

Rosekruciáni

JOSE EDUARD PEREIRA

Zrodilo sa rosekruciánstvo z legendy o Christianovi Rosekreutzovi? Je tento hrdina výplodom fantázie mladého luteránskeho študenta teológie v Tübingene (Nemecko) Johanna Valentina Andreaeho, ktorý žil v 17. storočí, alebo jeho pôvod siaha až do čias starobylého Egypta?

Dnešné rosekruciánstvo je obohatené dedičstvom stredovekej alchýmie a kabaly, čo mu vtláča podobu duchovného, ako aj ezoterického hnutia. Najznámejšou vetvou rosekruciánstva je rád AMORC (Antiquus Mysticusque Ordo Rosae Crucis – Starobylý mystický rád ruže a kríža), ktorý má dnes údajne 250 000 členov po celom svete, pričom zvlášť početná je komunita v Afrike. Rosekruciánstvo ako učenie sa zameriava na osobný rozvoj jednotlivca formou vytvárania akejsi „duchovnej alchýmie" v sebe samom a predpovedá nevyhnutný zánik tradičných náboženstiev. Robí tento fakt z rosekruciánstva hnutie v plnom rozmachu? Niektorí mu vyčítajú sektárske tendencie. Pokúsme sa teda nájsť odpoveď spolu s odborníkom na túto problematiku, otcom Vernettom.

Náš sprievodca: Serge Toussaint

Serge Toussaint pochádzal z katolíckej rodiny a rosekruciánstvo objavil tak trochu náhodou, vďaka svojmu spolužiakovi z Ecole normale d´Evreux. Tento bývalý učiteľ bol členom Starobylého mystického rádu ruže a kríža (AMORC) od r. 1977. Roku 1993 bol v spomenutom Ráde zvolený za Veľkého učiteľa frankofónnej jurisdikcie. K tejto funkcii sa vrátil aj o päť rokov neskôr. Vo svojich 45 rokoch dokonale poznal Bibliu, Korán, významné budhistické texty a sám sa považoval za „hlboko veriaceho kresťana, ale aj žida, moslima a budhistu."

Rozozvučal sa gong – signál pre mužov a ženy, aby prerušili konverzáciu a pomaly prešli po schodoch, ktoré vedú do chrámu. Cez veľké medené dvere s veľkolepými sochami egyptských pisárov po oboch stranách vchádzajú do predsiene, nad ktorou držia stráž bohovia Anubis (boh mŕtvych) a Nout (bohyňa nebies). Po niekoľkých krokoch sa nachádzajú vo veľkej obdĺžnikovej miestnosti, kde sa pod klenbou posiatou hviezdami mieša vôňa ruží z kadidla s tónmi upokojujúcej hudby.

Jeden po druhom si účastníci zasadnú do lavíc umiestnených pozdĺž južnej a severnej strany chrámu. Na jednej i na druhej strane sa vypínajú elegantné siluety dvanástich vytesávaných stĺpov. Okolité steny sú pokryté freskami opisujúcimi rozličné etapy duchovného vývoja. V strede sa týči oltár v tvare trojuholníka, na ktorom sú tri sviece. Zapaľuje ich jeden z členov zhromaždenia. Hudba stíchne a gong sa opäť rozozvučí. Prítomní vstanú, aby pozdravili predstaveného, ktorý prichádza zo smeru vychádzajúceho slnka až k ambone. Obrad sa môže začať.

Týmto spôsobom, prostým a zároveň slávnostným, sa začínajú stretnutia v Lóži najdôležitejšieho rosekruciánskeho bratstva, ktoré dnes existuje – Antiquus Mysticusque Ordo Rosae Crucis (AMORC). Toto spoločenstvo bolo založené roku 1915 v New Yorku Harveyom Spencerom Lewisom (1883 – 1939), bývalým novinárom, ktorý údajne šesť rokov predtým dostal informácie od záhadných zasvätencov, s ktorými sa mal stretnúť neďaleko Toulouse.

Od roku 1927, keď sa AMORC usídlil v San José (Kalifornia, USA), sa začal šíriť na všetky svetové strany. Zásluhu na rozmachu mala predovšetkým aktivita jeho európskych členov. Dnes má rád asi 250 000 členov rozdelených do 16 Veľkých lóží podľa príslušných jazykových oblastí. Každú oblasť riadi Veľký Majster volený na päť rokov Najvyššou radou zloženou zo všetkých výkonných Veľkých Majstrov na čele s Imperátorom (rovnako volený na obdobie piatich rokov). Úlohou Imperátora je zabezpečovať nerušený chod Veľkých lóží a ich vernosť tradícii pochádzajúcej od zakladateľa Harveyho Spencera Lewisa. Funkciu Imperátora od roku 1990 zastáva Francúz Christian Bernard.

„Filozofické hnutie zahrňujúce svetové tradície nie je sektárske ani náboženské, je prístupné mužom i ženám, bez rozdielu rasy, náboženstva a sociálneho postavenia..." Takto svoje učenie prezentuje rád. Vo Francúzsku vznikol ako neziskové združenie. Podobne ako iné organizácie na svete, odvolávajúce sa na ružu a kríž, sa AMORC sám definuje skôr ako diskrétne bratstvo, a nie ako tajomná spoločnosť. Hoci nevyhľadáva mediálnu reklamu, zo svojich aktivít nerobí žiadne tajomstvo. Učenie AMORC-u sa opiera v prvom rade o tri spisy, historicky považované za základ rosekruciánstva.

Historické korene

Medzi týmito spismi sa na prvom mieste nachádzajú dva anonymné „manifesty" – *La Fama Fraternitatis* (Povesť bratstva) a *La Confessio Fraternitatis* (Vyznanie bratstva), postupne uverejnené v rokoch 1614 a 1615 v nemeckom meste Kassel. V tomto období sa Európa, rozdelená reformáciou, nachádzala na križovatke dejín. Na jednej strane veda zaznamenáva mimoriadny pokrok, ale na druhej strane sa vďaka zvláštnym nebeským úkazom vynárajú dávne proroctvá o konci sveta. V tejto neprehľadnej situácii, v predvečer tridsaťročnej vojny,

Obrad

Vyučovanie v rámci AMORC-u je rozložené do dvanástich stupňov. Medzi jednotlivými etapami, ak si to členovia želajú, môžu dostať zasvätenie, ktorým sú disponovaní na ďalšie stupne. Tento rituálny obrad, založený na meditácii o určitom symbolickom texte, sa môže vykonať aj v súkromí. Odporúča sa však jeho realizovanie priamo v lóži, ktorá mu poskytuje slávnostnejší aspekt a zároveň sa zachováva tradícia ústneho podania. Rád tiež odporúča vytvoriť si doma kútik vyhradený na štúdium monografií. Do priestoru nazývanom „svätyňa" stačí umiestniť stôl s dvoma sviecami a zrkadlom. Sviece symbolizujú dualitu tela a duše, ducha a hmoty. Zrkadlo pripomína Sokratovo heslo „Poznaj sám seba" a svedčí o tom, že hmotná skutočnosť je len odrazom duchovného sveta. Stúpenci kultu sa o. i. môžu každé dva mesiace zúčastniť na stretnutiach organizovaných lóžou, ako aj na dvoch hlavných slávnostiach roka. Na prvej sa slávi začiatok rosekruciánskeho roka. Táto slávnosť sa koná v dňoch okolo jarnej rovnodennosti (21. marca). Na druhej sa vzdáva hold vedcom a mysliteľom, ktorí svojou prácou prispeli k pokroku ľudstva. Otvorená je aj pre nečlenov a pripadá na obdobie jesennej rovnodennosti (21. septembra).

Johann Valentin Andreae

Imperátor
Tento titul, odvodený z latinského „imperate sibi" (Pán nad sebou), bol používaný už od 18. storočia na označenie najväčšieho Majstra rádu rosekruciánov.

Anabaptizmus
Učenie (doktrína) nemeckého reformátora Tomáša Muntzera (1489 – 1525), podľa ktorého je právoplatný len krst udelený dospelým.

Kabala
Tajomné vysvetlenie Tóry u Židov v stredoveku prijaté aj kresťanmi ako „okrajové" vysvetlenie, ku ktorému sa pridali rozličné mystické praktiky.

Alchýmia
Veda, ktorá spája mystické špekulácie s experimentálnymi pokusmi v úsilí spasiť ducha prostredníctvom hmoty a oslobodiť hmotu prostredníctvom ducha.

Pietizmus
Hnutie, ktoré sa objavilo v 17. storočí v Nemecku ako prúd protestantizmu, uprednostňujeduchovný život a zdôrazňuje citovú a morálnu stránku náboženstva spojenús osobnouskúsenosťou, pred prostým hlásením sa k určitej doktríne.

Neoplatonizmus
Doktrína filozofa Alexandra Plotina (205 – 270) a jeho stúpencov, ktorá ponúka návrat duše väznenej v ľudskom tele k Bohu, cestou meditácie a asketizmu.

La Fama a La Confessio potvrdzujú potrebu všeobecnej reformácie vedúcej k uzdraveniu sveta formou oslobodenia sa od politických, sociálnych a duchovných ťažkostí. Reformu sľubuje rád rosekruciánov uskutočniť obnovou jednoty kresťanov a zmierením rozumu a viery. Túto ambíciu sa však nepodarí zrealizovať bez zmeny samého jedinca. A to je práve to, čo navrhuje tretie rosekruciánske dielo *Les Noces chymiques* (Chymická svadba) od Christiana Rosekreutza (uverejnené r. 1616 v Kassele a v Štrasburgu).

Pre pochopenie spomenutých spisov, a zvlášť textu Les Noces chymiques, je – podľa historika Rolanda Edighoffera – potrebné mať na zreteli teologické otázky, ktoré sa rodili vo vtedajšom Nemecku. Ako reakcia na rozvoj anabaptizmu a iné hnutia považované za úchylkárske, prijíma luteranizmus na začiatku 17. storočia „prísnu a puntičkársku ortodoxnosť". Navyše, Lutherova mienka o spasení skrze vieru (sola fide), a nie vďaka dobrým skutkom, otvára cestu morálnemu relativizmu, ktorý sa začína udomácňovať medzi luteránskym duchovenstvom. Proti takýmto odchýlkam bojujú niektorí tým, že poukazujú na život Krista a vyzdvihujú oddanosť tak viere, ako i dobrým skutkom.

Takéto myšlienky priťahovali aj bohoslovca Johanna Valentina Andreaeho (1586 – 1654), pochádzajúceho z váženého rodu švábskeho luteranizmu. Sám sa stal cirkevným inšpektorom (niečo ako biskupská hodnosť u katolíkov). Predtým, než konvertoval na luteránstvo, patril ku skupine nadšencov kabaly, alchýmie a kresťanskej mystiky, ktorú historici pomenovali Krúžok z Tübingenu. A práve tejto skupine teológov, lekárov a právnikov sa dnes pripisuje vytvorenie La Famy a La Confessie.

Čo sa týka diela Les Noces chymiques, Andreae vo svojom životopise priznal, že je jeho autorom. Toto posledné dielo opisuje obnovujúcu skúsenosť, ktorú Christian Rosekreutz, mýtický zakladateľ rádu rosekruciánov, zažil na konci duchovnej skúšky svojej viery a svojich cností. Väčšmi ako o ezoterické dielo ide teda o alegorické rozprávanie ilustrujúce duchovné snahy a ašpirácie, ktoré neskôr viedli k zrodu pietizmu.

Tradičné korene

Či už to bol literárny mýtus alebo skutočné zhromaždenie múdrych, rosekruciánsky rád veľmi skoro roznietil vášne. Do začiatku 18. storočia mu bolo venovaných vyše deväťsto textov pochádzajúcich jednak od priaznivcov, ktorí považovali tri spomínané manifesty za naozajstné objavy, ako aj od tých, ktorí v nich videli len žart a klamstvo. Mnohí bádatelia rádu si kladú otázku, dotýkajúcu sa pôvodu svojho učenia. Nabáda ich na to aj La Fama, v ktorej sa tvrdí: „Naša filozofia nie je nič nové". Michael Majer, slávny lekár a alchymista 17. storočia, bol o tom dokonca presvedčený: podľa neho sa rosekruciánstvo nezrodilo v období renesancie v Európe, ale Európa túto tradíciu objavila ako dedičstvo škôl mystérií starovekého Egypta."

AMORC sa dnes dožaduje uznania tohto pôvodu, čo vysvetľuje špecifické postavenie egyptských kultov v jeho učení a obradoch. Podľa rosekruciánskeho rádu sa egyptská spirituálita rozšírila do Európy a pretrvala celé stáročia na okraji oficiálnych náboženských doktrín, obohacujúc sa pritom neoplatonizmom, stredovekou alchýmiou a tiež kabalou.

Ak sa prv tajomstvá odovzdávali len ústnym podaním, od majstra k žiakovi, dnes AMORC šíri svoje učenie i písomnou formou v monografiách. Na desiatkach strán takýchto textov sa rozoberajú rôzne témy, ako napríklad pôvod vesmíru, štruktúra hmoty, cieľ evolúcie či tajomstvá zrodenia a smrti.

Učenie

V spomenutých monografiách sa stretávame aj s témami, ktoré priamo spájajú AMORC s rosekruciánskymi manifestami (ako regenerácia, náuka o číslach a kabala). Podľa vzoru legendárneho rádu rosekruciánov, aj združenie svojim členom ponúka, aby pracovali na niektorých psychických schopnostiach, ako je prenos myšlienok alebo jasnozrivosť. Avšak tieto schopnosti sa považujú za „druhoradé v porovnaní s vývojom duše, ktorý je založený na evolúcii našich duševných schopností" (napr. pokora, znášanlivosť, altruizmus a bezúhonnosť). Náuka AMORC-u sa skutočne javí ako istá gnóza, t. j. systém myšlienok, pre ktorý je ľudská duša výrazom hľadaného božstva, a s ktorým sa spojí na konci dlhého procesu očisťovania. Tento návrat duše k svojmu počiatku sa neuskutoční ani silou Božej milosti ani skutkami, ale získaním poznatkov o človeku a vesmíre. Zdôrazňujúc morálne sebazdokonaľovanie, rosekruciánstvo prezentované AMORC–om sa odlišuje od ďalších typov gnóz: podľa rádu nestačia získané poznatky na duchovné napredovanie a každý musí konkrétnymi skutkami zažať v sebe driemajúcu Božiu iskru. Ide o to, urobiť v sebe skutočnú „duchovnú alchýmiu", ktorá zmení každý nedostatok na cnosť. Takýto proces sa neuskutoční za jediný život, ale v priebehu početných existencií.

Neprekvapí nás preto, že v učení AMORC-u

AMORC a Rád Chrámu Slnka

Dňa 23. decembra 1995 sa telá 16 členov Rádu Chrámu Slnka (Ordre du Temple Solaire, ďalej OTS) našli uhorené v horskom masíve Vercors vo francúzskych Alpách. Z vyšetrovania, ktoré viedol Luc Fontaine, sudca z Grenoble, vyšlo najavo, že niektorí z prívržencov OTS boli aj členmi AMORC-u. Medzi nimi aj Jozef Di Mambro, vodca skupiny neotemplárov, ktorý v určitom období riadil rosekruciánsku lóžu v Nimes (južné Francúzsko). Ďalej sa ukázalo, že druhý najdôležitejší v hierarchii OTS, Luc Jouret, bol v rokoch 1983 – 1984 Veľkým Majstrom obnoveného rádu templárov (ORT).

ORT, ktorého členom bol aj Jozef Di Mambro, bolo založené roku 1970 Raymondom Bernardom, bývalým Veľkým Majstrom frankofónnej jurisdikcie AMORC-u, v ktorom zostal najvyšším európskym legátom až do roku 1988.

Serge Toussaint zdôrazňuje, že AMORC nemôže byť zodpovedný za praktiky svojich bývalých členov a podčiarkuje, že Jozef Di Mambro roku 1970 už nebol členom AMORC-u. Pokiaľ ide o Raymonda Bernarda, príslušníka ezoterických a slobodomurárskych kruhov, tento bol z AMORC-u vylúčený koncom osemdesiatych rokov. V každom prípade, sudca Fontaine nemohol na záver vyšetrovania dokázať priamu či nepriamu súvislosť medzi AMORC-om a OTS. Preto Raymond Bernard nebol v súvislosti s týmto činom vôbec stíhaný.

Strom poznania dobra a zla prevzatý z Biblie

nachádzame i vieru v prevteľovanie. Tematika, ktorá by mohla priblížiť rád rosekruciánov k východným náboženstvám, ako sú napríklad hinduizmus a budhizmus, ale ktorá – ak sa na to pozrieme bližšie – ho zaraďuje do čisto západného modelu. Je to tým, že na Východe sa cyklus reinkarnácií prežíva ako nešťastie, od ktorého sa treba za každú cenu oslobodiť, avšak západní stúpenci reinkarnácie v ňom vidia šťastie darované duši, aby sa mohla zdokonaľovať v každej novej existencii.

K tomuto nápadne pozitívnemu chápaniu reinkarnácie treba pridať aj východný koncept karmy alebo zákona vyrovnania, ktorý v základných manifestoch chýba. Podľa tohto princípu je tok našej existencie čiastočne určený našimi bývalými skutkami a postojmi – naše dobré skutky prispievajú k nášmu šťastiu, kým zlé sa prejavujú skôr či neskôr ako dodatočné skúšky formou utrpenia. „Dlhodobo neprítomné pojmy o reinkarnácii a o karme v západnej tradícii sú – podľa tvrdenia Rolanda Edighoffera – pre kresťanov, židov a moslimov, ktorí sa zaujímajú o rosekruciánstvo, neprijateľné. Vodcovia AMORC-u to dobre vedia, ale námietky v tejto spojitosti nepripúšťajú. Aj keď sa rád odlišuje od všetkých náboženstiev, z úcty voči vieram vytvoril svoje heslo zhrnuté vo formulke „Najširšia tolerancia v najprísnejšej nezávislosti."

Včera a dnes

V nadväznosti na prvé rosekruciánske spisy istý nedávno zverejnený manifest AMORC-u vyhlasuje: „Veľké náboženstvá, ktoré ako také rešpektujeme, už nemajú monopol na vieru. Je to tak preto, že čoraz menej odpovedajú na otázky kladené človekom a už ho neuspokojujú v duchovnom raste." Vedení týmto zistením, ideológovia rádu bez váhania tvrdia, že „zánik veľkých náboženstiev sa im zdá nevyhnutný a je dôsledkom toho, že vedomie ľudí dosiahlo svetovú úroveň, priaznivú na zrod univerzálneho náboženstva, integrujúceho to najlepšie, čo môžu tradičné náboženstvá poskytnúť ľudstvu na svoju obnovu."

Takýto prejav sa zdá byť vhodne prispôsobený západným spoločenstvám, poznačeným evidentným odporom voči náboženstvám, ako aj nezvyčajným záujmom o spirituality nezávislé od akejkoľvek dogmatiky. Preto sa tento prejav dnes stretáva s takou priaznivou odozvou. Takéto jednoduché zistenie však nestačí na vysvetlenie úspechu, ktorý rosekruciánstvo zažíva už po dlhé stáročia.

Od zverejnenia povestných rosekruciánskych manifestov provokoval symbol rosekruciánstva najrôznejších bádateľov. Medzi nimi boli René Descartes, Benjamin Franklin, Baruch Spinoza, Isaac Newton, Claude Debussy, Eric Satie, ale aj Edith Piaf. Roland Edighoffer sa zaoberá jedinou otázkou – čím to je, že úžasné nadšenie pre rosekruciánstvo, s ktorým sa stretávame v 17. storočí, pretrváva vo forme záujmu o toto učenie aj dnes?

Otázka, či sa môže duch spojiť s hmotou, sa objavuje v každom historickom období, keď sa zdá, že hmotné statky získavajú prevahu nad ašpiráciami ducha. Práve tak, ako to bolo dôležité pre ezoterikov 17. storočia, aby sa vzdialili od suchopárnosti rodiaceho sa racionalizmu, je aj pre moderných spiritualistov potrebné, aby opätovne našli stratený zmysel. „V priebehu dejín existovalo napätie medzi duchom a hmotou," upresňuje Roland Edighoffer. „Napriek všetkým hmotným statkom, ku ktorým majú ľudia prístup, sú ustavične nespokojní. Preto je vždy potrebné nájsť rovnováhu medzi dvoma medzníkmi a vedieť, akým spôsobom sa z ducha stáva hmota a z hmoty duch."

Pohľad do interiéru jedného z chrámov duchovnej školy Zlatého rosekruciánstva

Sekta – áno, či nie?

Rozhovor s Jeanom Vernettom, členom sekretariátu Konferencie biskupov Francúzska zodpovedným za oblasť siekt a nových náboženských hnutí, ktorý je autorom početných diel o ezoterizme a paranormálnych javoch

Sú hnutia odvolávajúce sa na rosekruciánstvo vo Francúzsku početné?
Veľmi. Najdôležitejšie sú: AMORC, Rose-Croix d´Or (Zlaté rosekruciánstvo) a l´Association rosicrucienne (Rosekruciánske združenie). Ale existujú aj malé skupiny, viac-menej organizované, ako napríklad Fraternitas Rosae Crucis (Bratstvo ruže a kríža), Rose-Croix d´Orient (Orientálne rosekruciánstvo), Rose-Croix ésotérique (Ezoterické rosekruciánstvo), Ordre kabbalistique de la Rose-Croix (Kabalistický rád ruže a kríža), Ordre de la Rose-Croix catholique du Temple et du Graal (Katolícky rád ruže a kríža chrámu Grálu), Fraternitas rosicruciana Antiqua (Antické bratstvo rosekruciánov), Institut philosophique hermétique (Filozofický hermetický inštitút), Eglise de la Lumiére (Cirkev svetla) a napokon Eglise universelle Nouvelle alliance (Univerzálna cirkev Nového zákona).

Čo vysvetľuje túto rozličnosť?
Od samého začiatku bol mocný symbol ruže a kríža nabitý neobyčajnou, očarujúcou silou. Legenda inšpirovala množstvo združení utvorených okolo ezoterizmu a okrajovo aj okultizmu. Rozprávania ľudí, ktorí stretli záhadných rosekruciánov a podrobili sa skúškam predtým, ako prijali ich učenie a bola im zverená misia, sú početné. Každý sa cítil byť hlásateľom autentického ezoterizmu, hoci na druhej strane vládli medzi týmito ľuďmi časté vzájomné potýčky a násilné odsúdenia.

Zdá sa vám prítomnosť niektorých z týchto hnutí, medzi ktorými figuruje i AMORC a Zlaté rosekruciánstvo, v parlamentných správach o sektách odôvodnená?
Parlamentná komisia nedisponovala serióznymi podkladmi. Opierala sa o referáty, vychádzajúce zo všeobecných informácií. Autori týchto referátov nedostatočne poznali prostredie ezoterizmu a odmietali konzultácie s univerzitnými špecialistami. To sa prejavilo skutočným „honom na čarodejnice", ktorého následky boli dosť závažné, lebo vyústili až do zničenia jednotlivých skupín a osôb. Otázka siekt je vo Francúzsku veľmi zle pochopená, lebo je vášnivá, popudlivá a politická. Typickým príkladom chybnej cesty je aj zaradenie Zlatého rosekruciánstva do parlamentnej správy o sektách.

Prejavujú sa u niektorých skupín sektárske trendy?
Keď nás niektoré rodiny upozorňujú na isté udalosti, musíme najskôr zistiť, či sa ich sťažnosti nevzťahujú na nejaké rodinné problémy či patologický prípad, alebo na osobnosť vodcu, bez toho, aby to ovplyvnilo ďalšie skúmanie učenia skupiny ako také. Zakaždým je treba rozlišovať a jednoducho neodsudzovať na základe udania. Netreba však zabudnúť, že AMORC ovplyvňuje vlády niektorých štátov v Afrike. Teda vyhľadávanie moci môže niekedy nepriamo poukazovať na určitý sektársky aspekt. A skutočne, vo vnútri AMORC-u sú sektárske trendy, aspoň v jeho fungovaní. Z daného prípadu je zrejmé, že aj vznešené ideály môžu naraziť na túžbu po moci, čo môžeme badať aj v slobodomurárstve. Myslím si, že zásluhou parlamentných referátov sa ľuďom pripomenula potreba istej obozretnosti. Čo sa týka osoby vodcu, vzťahu k peniazom, osobného rozvoja a elitárstva spojeného s ezoterickými spoločnosťami, existujú nebezpečenstvá, ktoré treba zdôrazňovať. Samozrejme v súlade s platnosťou duchovného hľadania.

Aký postoj zaujala voči rosekruciánom Katolícka cirkev?
Situácii v Afrike, kde je politická moc a mentalita ľudí ovplyvnená veľkou popularitou rosekruciánskeho hnutia, bol venovaný jeden pastiersky list. Čo sa týka Francúzska, neexistuje žiadne riziko politického ani teologického nebezpečenstva. Hľadanie prameňa živej vody v mútnych vodách je skôr témou, dotýkajúcou sa návratu ku skutočnému prameňu kresťanskej tradície.

Myslíte si, že príslušnosť k týmto hnutiam je zlučiteľná s kresťanskou vierou?
Táto myšlienka sa udržiava napríklad spismi patriacimi AMORC-u, v ktorých sa hovorí, že každý rosekrucián je veriaci a že sa klania Bohu svojho srdca. Vracia sa tak ku všeobecnému tvrdeniu moderných gnóz, proklamujúc: „Pomôžeme vám lepšie praktizovať vaše vlastné kresťanstvo!" Avšak pre AMORC je Ježiš iba veľkým zasvätencom, nie je Synom Božím, Zmŕtvychvstalým, ani zo židovského rodu. Takisto tu neexistuje nijaká Božská osoba, ale jednoducho akási kozmická vesmírna sila. Posledné veci človeka sa vysvetľujú prevtelením a poňatím karmy. Čo sa týka spasenia, nie je ovocím viery, ale gnózy, t. j. viacnásobného poznania nazbieraného v priebehu dlhých čias. V skutočnosti to je značné pohanstvo, ktoré v určitom zmysle slova treba rešpektovať. Je to však niečo úplne iné ako kresťanstvo. ■

Z časopisu ACTUALITÉ DES RELIGIONS
preložil: JÁN PITOŇAK

Misionári amerického evanjelia (2)

BORIS RAKOVSKÝ

Z toho, čo sme doposiaľ uviedli, vyplýva, že v mormónskej viere nájdeme mnoho bizarných prvkov. Takým je aj pohľad na Ježiša. Okrem toho, že mormóni učia, že po zmŕtvychvstaní odišiel do Ameriky hlásať evanjelium pre tamojšie domorodé obyvateľstvo, tvrdia, že bol ženatý a mal veľa detí. Svadba v Káne Galilejskej, ktorá sa opisuje v Evanjeliu sv. Jána, je údajne jeho vlastnou svadbou.

Jeden z pôvodných mormónskych apoštolov, Orson Hyde, roku 1854 pre Journal of Discourses povedal: „Pozrime sa na (biblickú) správu o svadbe v Káne Galilejskej. (...) Ježiš bol ženíchom na svadbe v Káne a hovoril svojim učeníkom, čo majú robiť. (...) My hovoríme, že to bol Ježiš Kristus, ktorý sa tu ženil, ktorý vstupoval do tohto stavu, aby mohol vidieť svojich potomkov skôr, ako bude ukrižovaný. (...) A ja tu musím uviesť, že skôr ako Spasiteľ zomrel, videl svoje telesné deti tak, ako my hľadíme na naše."

Toto tvrdenie má v mormónskej tradícii aj svoje vyústenie. Mormóni totiž veria, že práve Joseph Smith bol jedným z Ježišových potomkov. Ten Joseph Smith, o ktorom jeho nástupca Brigham Young vyhlásil: „Nijaký muž ani žiadna žena nemôže vojsť do Božieho kráľovstva bez súhlasu Josepha Smitha. (...) Každý muž i žena musia mať osvedčenie od Josepha Smitha ako pas na vstup do príbytku, kde Boh a Kristus prebývajú" (*Journal of Discorses* Vol. 7, roč. 1869, s. 289).

Mormónske obrady

Typické pre mormónov je i to, že majú dva druhy bohoslužobných miestností. Jednak sú to modlitebne (môžu to byť aj prenajaté miestnosti), kde sa konajú pravidelné zhromaždenia – koly, kvóra, zbory, misie, pomocné združenia –, ale i rôzne spoločenské akcie. Potom sú to chrámy, ktorých je v súčasnosti na celom svete iba 106 (v 32 krajinách). Tie však nie sú pre verejnosť prístupné a môžu do nich vstupovať iba takí členovia cirkvi, ktorí sú na to spôsobilí a majú odporúčanie miestneho biskupa – tzv. mormóni „v dobrom postavení". Podľa určitých odhadov je to iba 25 % zo všetkých členov, no spravidla reálny počet tých, ktorí majú do chrámu prístup je ešte nižší – iba 6 %.

Do chrámu mormóni vstupujú pri troch príležitostiach: pri zasvätení, tzv. spečatení (nebeský sobáš, ale i spečatenie detí na rodičov na večnosť) a pri zástupnom krste za zosnulých. Poslanie chrámu opisuje aj malá mormónska brožúrka s názvom *Svätý chrám*: „V chrámoch sa môžu členovia cirkvi, ktorí sa stanú na to spôsobilí, zúčastniť na najvyšších obradoch vykúpenia, ktoré boli ľudstvu zjavené. V posvätných obradoch tam môže byť človek omytý a pomazaný, poučený, obdarovaný a spečatený. A hneď potom, ako získa tieto požehnania pre seba, môže ich vykonať pre tých, ktorí zomreli, hoci by mali tú príležitosť. V chráme sa vykonávajú posvätné obrady pre žijúcich, ako aj pre zosnulých. Je tu krstiteľnica, kde sa vykonávajú krsty v zastúpení za zosnulých, pri ktorých dobrí členovia Cirkvi vystupujú ako zástupcovia tých, ktorí odišli za závoj" (Boyd K. Packer: *Svätý chrám*, CJKSND 1996).

Najbližším miestom, kde sa vysluhujú chrámové obrady, je chrám vo Freibergu (Nemecko). V auguste sa tu konalo slávnostné otvorenie po jeho rekonštrukcii, na ktoré bola pozvaná aj verejnosť. Tá má však prístup do chrámových priestorov iba počas Dní otvorených dverí. Po zasväcovacích bohoslužbách môžu do chrámu vkročiť už iba na to oprávnení členovia Cirkvi Ježiša Krista svätých neskorších dní (CJKSND).

Mormónske obrady sú opradené rúškom tajomna. Niektorí si myslia, že na príčine je to, že nie sú prístupné verejnosti, no sami mormóni tvrdia, že obmedzenie vstupu „nie je vecou utajovania, ale posvätnosti a svätosti." Avšak často iba zainteresovaní rozumejú symbolom a gestám, ktoré sa pri obradoch používajú.

MORMÓNI TOTIŽ VERIA, ŽE KAŽDÝ MÁ PO SMRTI MOŽNOSŤ STAŤ SA DODATOČNE MORMÓNOM, A ŽE VŠETCI ZOSNULÍ O TO AJ STOJA. NA TO JE PRÁVE POTREBNÉ, ABY SA NIEKTO ŽIVÝ DAL ZA NICH POKRSTIŤ A TIEŽ ABY POZNAL ŽIVOTOPISNÉ ÚDAJE TOHO ČLOVEKA.

Možno to má súvislosť s tým, že mnoho chrámových rituálov sa podobá slobodomurárskym rítom a symbolike. Niektoré z nich sú dokonca z veľkej časti upravenými obradmi slobodomurárov, vrátane stiskov ruky, zaprisahania či prideľovania tajných mien, pretože aj sám Smith spolu s ďalšími prvými mormónmi boli členmi ich lóží. Pozoruhodné je aj to, že v mormónskych chrámoch nenájdete symbol kríža, ale naopak, najmä na niektorých z prvých chrámov vidno pentagram – symbol satanizmu.

V chrámoch mormóni nosia špeciálny biely odev ako „symbol čistoty a odloženia svetských záležitostí". Pre mormónov je typická aj „magická" spodná bielizeň (tzv. garmenty), ktorú sú pokrstení povinní nosiť na nahom tele 24 hodín denne po celý zvyšok svojho života. Veria totiž, že ich ochráni pred zlom a chorobami. Túto „posvätnú" bielizeň si mormóni môžu vyzliecť iba pri dvoch príležitostiach, a to pri kúpaní a pri verejných športových akciách. Nájdu sa však i takí, ktorí si pri kúpaní umývajú iba jednu polovicu tela, na druhej si bielizeň nechávajú, aby s ňou nestratili kontakt. Mormóni o nej neradi hovoria, avšak o jej význame sa hovorí napríklad v *Encyklopédii mormonizmu:* „Keď členovia uzavreli zmluvu spravodlivosti, nosia po zvyšok života vo dne i v noci pod svojím odevom rúcho, a to sčasti preto, aby im pripomínalo posvätnú zmluvu, ktorú uzavreli s Bohom" (*Encyclopedia of Mormonism*, s. 534).

Špecifickou a pre kresťanskú tradíciu neprijateľnou zvláštnosťou mormónskej viery je už spomenutý krst za mŕtvych, ktorí nemali možnosť prísť do styku s „pravou Kristovou cirkvou". Žijúci mormón sa preto môže dať za zosnulého zástupne pokrstiť ponorením. Mormóni totiž veria, že každý má po smrti možnosť stať sa dodatočne mormónom, a že všetci zosnulí o to aj stoja. Na to je práve potrebné, aby sa niekto živý dal za nich pokrstiť a tiež aby poznal životopisné údaje toho človeka. Cieľ mormónov nie je vôbec skromný – chcú takto urobiť mormónov zo všetkých ľudí od stvorenia sveta.

Každý, kto počúva, sa ráta *Foto: B. RAKOVSKÝ*

To je pravdepodobne skutočným dôvodom, prečo mormóni skúmajú rodokmene a vynakladajú nepredstaviteľné finančné čiastky na získavanie mikrofilmov z archívov po celom svete. Tie potom skladujú v okolí Salt Lake City, kde je najväčší genealogický archív na svete (International Genealogical Index), v ktorého podzemných klimatizovaných bunkroch vytesaných do žulovej skaly je zhromaždených približne 2,3 milióna mikrofilmov s menami a kópiami krstných listov vyše dvoch miliárd ľudí. Údajne je tento archív schopný odolať i atómovému útoku.

Organizácia a hierarchia

Už som sa zmienil, že na najvyššom stupni cirkevnej hierarchie CJKSND stojí prezident, všeobecne považovaný za žijúceho proroka a v zmysle zásady, že žijúci prorok je dôležitejší ako mŕtvy, prejavuje sa mu v cirkvi absolútna úcta a autorita. Rešpekt a poslušnosť voči hierarchii pripomína svojim členom i nápis skvejúci sa nad ústredím cirkvi v Salt Lake City: Cesta múdrosti je cesta poslušnosti.

Prezident má dvoch poradcov a spolu tvoria prvé predsedníctvo. Pod ním stojí kvórum dvanástich apoštolov, ktoré po smrti prezidenta volí nového prezidenta. Ešte nižšie je prvé a druhé kvórum sedemdesiatnikov na čele so sedemčlenným predsedníctvom. Súčasťou najvyššej hierarchie je aj trojčlenné predsedajúce biskupstvo.

Základnou cirkevnou bunkou sú zbory. Ich neveľký počet sa združuje do kolov, ktoré tvoria kongregácie vedené voleným a neplateným duchovenstvom na čele s biskupom (platení sú iba tí cirkevní hodnostári, ktorí slúžia až na celonárodnej úrovni). V súčasnosti je na celom svete približne 25 900 kongregácií. Tie – nanajvýš desať – tvoria okrsok vedený okrskovým prezidentom. Okrsky tvoria kraje a tie zasa oblasti. Misionárske oblasti majú svoje misie, tie majú svoje okresy. V rámci svojho misijného programu prevádzkuje CJKSND 15 misionárskych výcvikových stredísk, ktoré vysielajú misionárov do 334 misií

rozmiestnených po celom svete. Najväčšie z nich, kde sa hlási až 80 % budúcich misionárov, sa nachádza v Provo v Utahu.

Pokiaľ sú členovia cirkvi verní a kvalifikovaní, môžu postupovať v hierarchickom rebríčku stále vyššie. V dvanástich rokoch môžu byť chlapci vysvätení v Áronovom kňazstve oprávňujúcom vysluhovať krst. Postupne sa stávajú diakonmi, učiteľmi a kňazmi. Neskôr, už ako osemnásťroční, môžu prijať Melchizedechovo kňazstvo a stať sa staršími, sedemdesiatnikmi, patriarchami a nakoniec apoštolmi a „udeľovať" Ducha Svätého. Napriek tomu, že mormóni všeobecne podporujú emancipáciu žien, do kňazského stavu patria iba muži.

CJKSND však nie je jedinou mormónskou cirkvou. Od čias Josepha Smitha vzniklo mnoho rôznych odnoží, z ktorých niektoré sa spojili a roku 1860 založili *Reorganizovanú cirkev Ježiša Krista svätých posledných dní.* Tá je dnes najväčšou mormónskou cirkvou, ak, samozrejme, nepočítame CJKSND. Bola vždy proti mnohoženstvu a jej prezidentmi sú potomkovia Josepha Smitha, počínajúc jeho vlastným synom Josephom Smithom III. (aj otec Josepha Smitha sa menoval Joseph). Iným zaujímavým výhonkom je *Cirkev Kristova* (Chrámový pozemok), ktorá vznikla už roku 1852 – na protest voči Brighamu Youngovi a narastajúcej praxi polygamie a krstenia mŕtvych. Ich ústredie je v Independence v Missouri a dodnes vlastnia Chrámový pozemok, o ktorom Joseph Smith povedal, že sa pri druhom príchode Ježiša Krista na zem stane sídlom Nového Sionu.

Nové kongresové centrum CJKSND v Salt Lake City *Foto: archív*

NIEKTORÍ VRAVIA, ŽE SA MORMÓNOM ODPORÚČA MAŤ VEĽA DETÍ PRETO, ABY ROZŠÍRILI POČET SPASENÝCH, ALEBO ABY POSKYTLI VIACEJ TIEL PRE DUŠE ZRODENÉ NA PLANÉTE KOLOB.

Záver

Mormónska viera je známa tým, že kladie silný dôraz na morálku. Sex pred manželstvom a manželská nevera sú v cirkvi rázne odsudzované, podobne ako homosexualita. Mormóni nasledujú tzv. Slovo múdrosti zjavené Josephovi Smithovi roku 1833. Preto nefajčia a nepijú alkohol, dokonca ani kávu a čierny čaj. Mäso jedia iba zriedka. Možno i pre tieto vlastnosti majú povesť slušných, pracovitých a disciplinovaných ľudí, ktorí sa v priemere dožívajú až 78,4 roka.

Mormónske rodiny sú väčšinou mnohopočetné, preto má Utah najnižší priemer obyvateľstva zo všetkých štátov USA, iba 26 rokov. Niektorí vravia, že sa mormónom odporúča mať veľa detí preto, aby rozšírili počet spasených, alebo aby poskytli viacej tiel pre duše zrodené na planéte Kolob. Mormónske deti nechodia nikdy poza školu, čo je jeden z hlavných dôvodov, prečo má Utah najvyššiu, až 94 percentnú gramotnosť v celých USA. Údajne, ako to tvrdí CJKSND, sa bieli mormónski muži dožívajú v Kalifornii v priemere o osem rokov viac ako nemormóni a mormóni tvoria iba jednu tretinu všetkých nemormónov, ktorí sú v Utahu postihnutí rakovinou.

Pri pohľade na sympatických mormónskych misionárov, ich usporiadané mravy a rodiny, ktoré nám môžu byť v mnohom príkladom, môžu členovia CJKSND budiť dojem, že tvoria šťastné a bezproblémové kresťanské cirkevné spoločenstvo, ktoré sa ničím nelíši od iných kresťanských cirkví, ba ich i prevyšuje. Možno práve preto by sme nemali byť voči nim ľahostajní a v priateľskom rozhovore by sme im mali položiť niekoľko závažných otázok:

Zhoduje sa ich viera a písma s tým, čo je napísané v Biblii? Prečo ich sväté texty prešli mnohými úpravami a boli doplnené početnými doplnkami, napriek tomu, že to ich učenie nedovoľuje? Je pravdivé učenie o Lamanitoch a Nefitoch, napriek tomu, že ich existenciu súčasná archeológia nepotvrdila? Prečo sa nenaplnili niektoré mormónske proroctvá, obzvlášť tie, ktoré hlásal Joseph Smith, a prečo existujú viaceré verzie, niekedy i odporujúce, jeho údajných videní? Je záhadným, až mytologickým spôsobom napísaná *Kniha Mormon* dostatočným dôkazom toho, že Ježiš skutočne pôsobil v Amerike medzi domorodými indiánmi a odkiaľ berú mormóni reálne podklady na tvrdenia o tom, že sa Posledný súd bude konať práve v ich ústrednom chráme v Salt Lake City a že znovuzriadenie Sionu – Nového Jeruzalema – sa uskutoční v Independence, v americkom štáte Missouri? Ak je možné, že žijúci prorok môže meniť či úplne rušiť niektoré dôležité články učenia, nemôže potom toto učenie byť „poslušné" tým, ktorí ho hlásajú? Kedy sa učenie o krste mŕtvych a ďalšie početné doktríny stali súčasťou mormónskej viery a majú vôbec oporu vo Svätom písme?

Verím, že ak sa niektorí z nich nad týmito otázkami úprimne zamyslia, zistia, že mnohé z toho, čo ich cirkev učí, sú iba ľudské náuky, napriek tomu, že na prvý pohľad to tak nevyzerá... ■

Cesty islamu

(2)

ANDRZEJ ZWOLIŃSKI

Moslim verí, že Boh, ktorý mnohokrát hovoril ústami prorokov, na konci prehovoril prostredníctvom Mohameda a odovzdal ľuďom, čo sú povinní robiť a v čo veriť. Toto zjavenie zostalo, podľa presvedčenia islamu, v pravdivej podobe zapísané v Koráne, vo svätej knihe moslimov, preto už nebude iných prorokov (odtiaľto pramení odmietnutie náboženstva bahá´izmu, ktorého zakladateľom bol Bahá u' lláh).

Židia a kresťania ako „ľudia knihy" v islamskom ponímaní nie sú nevidiaci ako pohania, avšak ich písma obsahujú chyby, ktoré odstránil až Korán. Osobitne o tom hovorí – v porovnaní s pohanmi – zaobchádzanie s „ľuďmi knihy" (status dimmi), výraz, ktorý sa nachádza v Koráne a bol rozvinutý v islamskom práve.

Mučivá vízia pekla

Božie zjavenie hlása, že je len jediný Boh, Stvoriteľ a Pán sveta, ktorý raz bude súdiť ľudí. Jedným dovolí vojsť do raja, iných však uvrhne do pekla. Podobne ako vo väčšine démonológií i v islame je učenie o diablovi syntézou rôznych kultúrnych a náboženských kontextov, zvlášť beduínskeho, židovského, kresťanského a Mohamedovho učenia.

Džinovia sú rozumné duchovné bytosti stvorené z vodnej pary alebo z plameňa (z „čistého" ohňa, čiže z ohňa bez dymu) prostredníctvom Alaha, inteligentné osoby, ktoré sa zmyslami nedajú uchopiť (anjeli sú stvorení zo svetla, človek z hliny). Môžu sa zjavovať v rôznych formách, prekonávať veľké ťažkosti a dosiahnuť spásu, lebo k nim bol poslaný Mohamed. Sú alebo nie sú človeku naklonené; niekedy spĺňajú jeho príkazy mocou magických zaklínadiel. Môžu ho posadnúť a ovládnuť jeho dušu. Zviedli ľudský rod, spolu so zhýralými ľuďmi robia zlo, preto sa veriaci musia pred nimi chrániť. S ľuďmi, s ktorými sa zjednotili, budú predvolaní na súd, aby skladali účet zo svojich skutkov. Spolu s hriešnikmi budú vrhnutí do plameňov pekla.

Veľa z nich bolo stvorených a určených pre Gehennu, ktorá sa nimi naplní. Gehennu obýva Unuk – pekelná obluda, ktorá v deň posledného súdu bude vťahovať do pekelnej priepasti najväčších hriešnikov, najmä židov a kresťanov, ktorí neprijali vieru v jediného a pravdivého boha – Alaha. V ľudovej viere džinovia dostávajú podobu divých zvierat (hadov, škorpiónov, plazov), zvádzajúcich žien, strašidiel. Vchádzajú do tela človeka a privedú ho k šialenstvu. V tradícii pôvodného islamu dvaja démoni – Džan (otec) a Džin (syn) splodili synov a dcéry, ktoré sa navzájom spojili a na svet priviedli 70 000 plemien démonov, neprestajne plodiacich ďalšie pokolenia. Tie sa ďalej rozmnožujú a rozliezajú po svete, aby trápili veriacich na cintorínoch, v jaskyniach, pri studniach, na púšti, v potokoch, na lúkach a inde. Démoni sa miešajú do ľudského života, intervenujú predovšetkým v jeho kľúčových momentoch. Dve mená démonického stelesnenia zla v Koráne sú Sajtan a Iblis. Každý Sajtan je burič uprostred džinov, ľudí či zvierat. On nie je vládcom pekiel, pretože výsadu spravovať peklo má Malik. Stelesnením satana, ktorého príchod bude znamením blížiaceho sa konca sveta, je Dadždžal. Jeho meno v Koráne nie je, ide iba o tradíciu. Bude zvádzať ľudí vydávaním sa za ich osloboditeľa. Jeho prvým „zázrakom" bude vychádzajúce slnko na západe. Je zobrazený ako človek slepý na pravé oko, s čelom označeným znakom „kaf", čo znamená kafira, čiže neverec.

Džihád – svätá vojna islamu

Pre moslima je náboženstvo niečo také samozrejmé, že si nevie predstaviť, prečo to tak nie je u všetkých. Nedostatok toho istého presvedčenia u ostatných si zväčša vysvetľuje tým, že prekážkou na prijatie islamu sú ich nesprávne informácie alebo zlé úmysly. Ako protiakcia ku chybným informáciám publikujú sa dnes početné informačné materiály, v ktorých sa islam obvykle predstavuje ako jednotné náboženstvo, a len zriedkavo sa hovorí o mnohých náboženských smeroch a významových formách. Okrem týchto rôznych smerov a teoretických spôsobov postupovania v duchu náboženského zákona existujú nespočetné lokálne praktiky, ako aj množstvo foriem ľudovej nábožnosti (napr. nosenie amuletov).

Ak sa pozrieme na vzťah medzi islamom a súčasným svetom a jeho životnými spôsobmi, môžeme konštatovať zásadné rozdiely v zachovávaní tradície, ktorú možno považovať za normatívnu. Z tohto pohľadu môžeme rozlíšiť štyri základné smery:

a) Atatorkov († r. 1938) štýl v Turecku, ktorý sa usiloval oddeliť náboženstvo od štátneho práva;

b) Ajjatoláha Chomejního a ostatných ochrancov islamskej revolúcie, ktorí chceli v Iráne v rokoch 1978 – 1979 znova absolutisticky zaviesť do života stredoveké islamské právo (šárijá);

c) moslimských bratov v Egypte a Sýrii, ktorí sa v plnej miere pokúšali zaviesť Korán, avšak odmietali jeho neskoršie dodatky;

d) početne malej skupiny tých, ktorí dokonca v samom Koráne rozlišujú medzi historickým a spoločensky podmieneným a medzi skutočným zjavením, a cítia sa byť zaviazaní zachovávať iba opravdivé zjavenie.

Avšak všetci moslimovia sa zhodujú v tom, že v islame je záväzné dodržiavanie nasledujúcich zásad, ktoré sú jeho piliermi:

1. šaháda – monoteistické vyznanie viery opierajúce sa o učenie ohlasované Mohamedom uznať Boha za učiteľa a Pána – podstata náboženstva sa vyjadruje vyznaním viery: „Nieto boha okrem Boha a Mohamed je Posol Boží";

2. salát – každodenná modlitba praktizovaná päťkrát za deň, ku ktorej sú veriaci povinní pristupovať v stave čistoty (najskôr sa musia umyť), aj miesto modlitby musia udržiavať v čistote ako sväté (pred vstupom sa musia vyzuť) a raz do týždňa sa musia zúčastniť na spoločnej pobožnosti v mešite;

3. zakát – dobročinnosť, almužna; každý veriaci je povinný určiť časť príjmu na ciele komunity a pomoc chudobným;

4. saum – pôst v pôstnom mesiaci ramadan – spočíva v zdržiavaní sa jedla, pitia a „pozerania na ženu" od východu slnka po západ, čo má slúžiť na očistenie človeka;

5. haddž – najmenej raz za život uskutočniť v pútnickom mesiaci púť na sväté miesto Kaaba v Mekke.

K tomu sa priraďuje ešte džihád, najmä „úsilie" vyvinuté na obranu a rozširovanie oblastí, v ktorých vládne islam, čo môže znamenať aj militantnú činnosť (svätá vojna).

Islamskí mystici (súfijovia) ustavične zdôrazňovali, že uplatnenie náboženského práva (šárijá) vyjadruje len vonkajšiu stranu skutočnej nábožnosti, a preto je potrebné usilovať sa zakúšať aj jej vnútornú stranu (batin).

Bojovníci za „svätú" vec

Celý kontext moslimského náboženstva založeného v 7. storočí ukazuje, že islam vznikal v atmosfére vojen a rozširoval sa vďaka vojnám, ktoré prví moslimovia viedli najskôr s rodákmi a Židmi z Arabského polostrova, potom s kresťanskými národmi (Sýria, Egypt, Byzancia atď.). Práve vďaka týmto vojenským výpravám sa islam stal svetovým náboženstvom.

V boji pri Badre (r. 624) Mohamed a jeho priaznivci zvíťazili nad prevahou vojska z Mekky. Prví moslimovia to vnímali ako zvláštne znamenie Božej ochrany. Arabskí spisovatelia prinášajú informácie o početných vojenských výpravách na Mohamedov príkaz považujúc ich za svätú vojnu aj vtedy, keď to spravidla boli lúpežné prepady. Spomína sa dvadsaťsedem veľkých prepadnutí, ktoré sa uskutočnili na Mohamedov príkaz a zároveň 34 menších vojenských výprav z iniciatívy prvých moslimov.

V poslednom roku svojho života († 623) Mohamed vyzýval: „Keď uplynú sväté mesiace, vraždite všetkých, čo sú zjednotení, všade, kde ich nájdete; zajmite ich; tvrdo potláčajte; nastavujte im rôzne pasce" (Wg. G. Minos, *Džihád. Spojenie duchovného boja so svätou vojnou*, in: Cirkev a vojna, Varšava 1998, s. 90).

Inde sa traduje, že prorok prikázal oslobodiť Arábiu od všetkých „neveriacich" od Adenu po Irak a od Judey po Sýriu. Isté je, že po Mohamedovej smrti sa riadili jeho testamentom. Riadiac sa touto

tradíciou, druhý spomedzi tzv. štyroch kalifov „spravodlivých" – Omar I. (634 – 644) deportoval v rokoch 635 – 638 do Iraku tých kresťanských Arabov, ktorí sa vzopreli islamizácii.

V priebehu deviatich rokov po Mohamedovej smrti si moslimovia podrobili územie susedných kresťanských štátov – r. 636 Sýriu a roku 641 Egypt. Kresťania z praktických dôvodov (moslimovia neboli schopní naraz nanútiť islam početnejšej miestnej populácii) – dostali od nich určitú toleranciu, no museli za to zaplatiť dane, ktorých výška závisela od vôle jednotlivých moslimských vládcov. Napríklad po dobytí Egypta (641) moslimský správca Amr ibn al–As získal z kresťanských daní závratnú sumu 200 miliónov zlatých dinárov a jeho nástupca zvýšil túto sumu ešte o 2 milióny. V nasledujúcich desaťročiach 7. a 8. storočia vojenská expanzia islamu zosilnela, keďže bola podporovaná z daní kresťanov. Kresťanská Európa upadla do moslimského obkľúčenia od východu až po západ.

Spolu s uznaním násilia ako oprávneného prostriedku šírenia Mohamedovo poslania začal islam rozvíjať teológiu vojny (por. F. R. Scheck, *Cesta myrhy a kadidla. Z Arábie do Ríma – stopa antických kultúr,* Varšava 1998). Doktrína Koránu na tému džihádu a pokoja obsahuje rôznorodé výpovede, neraz i protirečivé. Napríklad v jednej zo Súr sa hovorí: „Vy, ktorí veríte, vojdite všetci v mier a nenasledujte kroky satanove, veď on je pre vás nepriateľom zjavným!" (II, 208). To však nič nemení na skutočnosti, že Korán – a najmä neskorší islam – pripisuje nesmierny význam myšlienke džihádu ako ozbrojeného boja.

Korán a džihád

Koránový výraz „džihád" je substantívom slova „džahada" a pôvodne znamenal „priberanie snažení", „prijímanie úsilí" na dosiahnutie určitého cieľa. V Koráne sa však džihád vyskytuje v kontexte s inými pojmami, najmä s názvom qital, čo znamená ozbrojený boj, vojenský zákrok. Teda slovo džihád tu znamená ozbrojený konflikt. V prvých rokoch islamu sa pod džihádom rozumelo predovšetkým pôsobenie vo veci islamu, presvedčovanie tých, ktorí neverili v Mohamedovo zjavenie. V skutočnosti na začiatku boli významy týchto slov odlišné, ale pojem gital sa pomerne rýchlo významovo stotožnil s pojmom džihád. Všeobecne sa džihád začal definovať ako ozbrojený boj za islam s „neveriacimi", ku ktorým časom boli započítaní aj kresťania.

Hoci nie všetky zmienky v Koráne obsahujúce výraz džihád alebo džahada majú militantný význam, veľa úryvkov vo Svätej knihe islamu vyzýva na vojnu za šírenie alebo obranu islamu. To vlastne oni sa stali príčinou konfliktu medzi islamom a kresťanstvom a stredovekú Európu vyprovokovali, aby vytvorila vlastnú ideu spravodlivej vojny ako reakcie na expanzívnu politiku militantného islamu.

Ak vezmeme do úvahy vývoj textu Koránu od jeho vzniku, prvé zmienky o vojenskom džiháde sa objavujú už v najstarších písmach Mohamedovho zjavenia, čiže v mekkských Súrach. V najdráždivejších a často „hanblivo" zamlčaných častiach Koránu je i Súra VIII, 17: „Nie ste to vy, kto ich zabili, ale Boh ich zabil; a nevrhal si ty, keď si vrhal, ale bol to Boh, kto vrhal, aby vyskúšal veriacich skúškou dobrou, od neho prichádzajúcou, veď Boh počúvajúci je, vševediaci!".

V Koráne možno nájsť aj iné výzvy na násilie: „A bojujte na ceste Božej proti tým, ktorí bojujú proti vám, avšak nečiňte bezprávie, pretože Boh nemiluje tých, ktorí sa bezprávia dopúšťajú. Zabíjajte ich všade, kdekoľvek ich dostihnete, a vyžeňte ich z miest, odkiaľ oni vás vyhnali, veď odvádzanie od viery je horšie ako zabitie. Avšak nebojujte s nimi blízko mešity posvätnej, pokiaľ oni s vami tam nezačnú bojovať. Ak však vás tam napadnú, zabite ich – taká je odmena neveriacich!" (II, 190–191).

Takéto verše z Koránu stanovili základy na vedenie vojny. Je to zároveň prvá výzva Koránu určená moslimom, aby viedli boj. Taktiež uprostred iných textov čítame:

„A je vám predpísaný tiež boj, hoci je vám nepríjemný." (II, 216);

„Nech teda bojujú na ceste Božej tí, čo kupujú za život pozemský život budúci! A tým, čo bojujú na ceste Božej a budú zabití či zvíťazia, tým dáme odmenu nesmiernu." (IV, 74);

„A hľa, Pán tvoj vnukol anjelom: „Som s vami, podporte teda tých, čo uverili! Ja naplním srdcia tých, čo neveria, hrôzou a vy bite ich po šijách a bite ich po všetkých prstoch!" (VIII, 12);

„A až uplynú posvätné mesiace, potom zabíjajte modloslužobníkov, kdekoľvek ich nájdete, zavlečte ich do zajatia, obliehajte ich a chystajte proti nim všemožné nástrahy!" (IX, 5);

„...bojujte proti neveriacim ako jeden muž, tak ako oni bojujú proti vám ako jeden muž..." (IX, 36);

„Prorok, bojuj usilovne proti neveriacim a pokrytcom a buď prísny na nich! Útočiskom ich bude peklo, a ako hnusný je to cieľ konečný." (IX, 73);

„A tým, čo chcú, je dovolené, aby bojovali kvôli tomu, že im bolo ukrivdené. A Boh veru je schopný poskytnúť im pomoc." (XXII, 39);

„Nepočúvaj neveriacich, ale pusť sa s nimi do boja úporného." (XXV, 52);

„Ak neprestanú pokrytci a tí, v ktorých srdciach je choroba, a tí, čo klebety šíria v Medine, veru spôsobíme, aby si proti nim zakročil a potom už budú iba krátko susedmi tvojimi. Prekliati budú, kdekoľvek sa ocitnú, a budú zajatí a bezohľadne zabití podľa zvyklosti Božej voči tým, čo už predtým boli." (XXXIII, 60–61);

„A keď sa stretnete s neveriacimi, udrite ich do šijí, a až im spôsobíte úplnú porážku, pevne ich spútajte!" (XLVII, 4);

„Povedz tým z kočovných Arabov, ktorí vzadu zostali: ‚Budete vyzvaní na boj proti ľudu obdareného veľkou bojovnosťou; a budete proti nim bojovať, iba ak by prijali islam´." (XLVIII, 16);

„Veriacimi sú iba tí, čo uverili v Boha a posla Jeho a následne nepodľahli pochybnostiam, ale bojovali majetkami a osobami svojimi na ceste Božej – a títo sú veru úprimní." (XLIX, 15);

„Avšak Boh veru miluje tých, čo bojujú na ceste Jeho v zovretom šíku, akoby boli stavbou olovom spojenou." (LXI, 4).

Džihád v Koráne je výraz, ktorý znamená povinnosť pre moslimov bojovať zo všetkých síl za vec islamu: pozemskými dobrami a vlastnou osobnosťou, aj vo svetle militantného boja. Mohamed vedel, že svätá vojna vyžaduje zo všetkých strán mobilizáciu moslimov, ktorí sú schopní nosiť zbraň. Dobytie Mekky nevylúčilo ideu svätej vojny z Prorokovho programu. O tých, ktorí zahynuli vo svätom boji, Mohamed hovoril, že „Boh kúpil od veriacich ich duše a ich majetky s tým, že im budú dané (rajské) záhrady." (IX, 111). ■

Preložil: MATEJ DZIAMBOR

Foto: ACTUALITÉ DES RELIGIONS

EVA ORBANOVÁ

Aktuálne podoby
náboženského synkretizmu (2)

„Chcel by som vychovať čo najviac žiakov, ktorí budú schopní tímovo a v spolupráci s nadnárodným parlamentom regulovať mikroklímu a zlepšovať podmienky, zmierňovať utrpenie miliónov ľudí. Som presvedčený, že vedná disciplína kozmopsychoenergosugestológia nám to umožní." (akad. Albert Ignatenko)

„Ivo Benda v Bratislave absolvoval sedemhodinovú prednášku, spojenú s meditáciou a priamym prenosom kontaktu. Poslucháčom sa prihovorili: Aštar, po nej matička Zem, Stvoriteľ a napokon Orton – duchovný učiteľ našej galaxie, ktorý svojho času pôsobil na našej Zemi ako Budha, Mojžiš a neskôr Ježiš Kristus. Toho neukrižovali, to bola len projekcia, Sily svetla ho umiestnili do Ázie, kde ešte dlho žil a šíril svoje učenie. Dožil sa požehnaného veku a mal osem až deväť detí."

(Marek Eliáš; *Práca*, 16. októbra 1999)

„Madonna sa síce hlási ku katolíckym náboženským koreňom, v ich duchu si dala pokrstiť aj svoju dcéru Lourdes. Najnovšie ju však fascinuje kabala – málo známa vetva židovského náboženstva, ktorej korene siahajú na začiatok nášho letopočtu. Ešte počas tehotenstva s Lourdes navštevovala ich náboženské centrum na Beverly Hills. Chodia tam aj Barbra Streissandová, Liz Taylorová a ďalší zo „smotánky". Meditujú, veria v reinkarnáciu, magickú silu listov, čísel..."

(Podľa ZATL pripravila L. K.)

„A napokon vyberáme zo zbierky desiatich najúspešnejších pokemónov ENTONA. Tu je jeho charakteristika: Tento vodný pokémon, ktorého vzhľad pripomína kačicu, je len 0,8 m vysoký, ale hmotnosť má 19,6 kg. Enton, bucľatý chlapík, dokáže svojho protivníka zneškodniť hypnotizujúcim pohľadom a psychosilou."

(*Týdeník pro současné ženy*, 2001)

Takmer vo všetkých médiách sa každodenne môžeme stretnúť so senzáciami podobného typu. Ako vidíme, uvedené krátke správy sú určené čitateľom rôznej vekovej a vzdelanostnej kategórie. Nezabúda sa ani na deti, ktoré majú o zábavu magického rázu už niekoľko rokov postarané. Pravdepodobne najskôr ich doslova vyťahovalo z postele a posúvalo do tajomného sveta virtuálne zvieratko Tamagoči, potom nastúpili všestranne vybavené vreckové strašidlá – pokémony a dnes sa nechávajú niekedy až nebezpečne inšpirovať čarujúcim Harrym Potterom.

Ezoterika a okultizmus

Hoci uvedené správy sú obsahovo rozdielne, majú spoločného menovateľa, ktorým je ich ezoterické posolstvo pootvárajúce čitateľovi trinástu komnatu sveta tajomných duchovných síl. Všimnime si, že toto pôvodné grécke slovo – ezoterický (gréc. eso – do vnútra), znamenalo upriamený do vnútra, resp. určený pre istý vybraný kruh (Komorovský a kol.: *Religionistika a náboženská výchova*, Bratislava 1997, s. 106). Ako príklad si vyberieme pytagorovskú školu v Krotóne, ktorá sa delila na matematikov (venovali sa výlučne svetu čísel, ktorému fandili) a akuzmatikov – tí viedli asketický život, ktorý ich zároveň sakrálne očisťoval a vyslobodzoval z kolobehu únavných znovuzrodení. Príklad pytagorovskej školy nám hovorí, že výslednicou ezoterizmu je „okultizmus (lat. occultus – tajný) predstavujúci súhrnný názov na označenie teórie a praxe súvisiacej s hľadaním údajného možného spojenia s nadprirodzenými duchovnými bytosťami pomocou tajných, neznámych síl" (tamže, s. 251). Okultná prax sa následne zaoberá i vzťahom týchto magických síl človeka k okolitému svetu. Explicitne tajomné je nedostupné a nezrozumiteľné pre tých, čo stoja mimo vybraných osídiel.

V priebehu dejín sa v jednotlivých náboženstvách často vyskytovali podobné elitné enklávy. Jednoducho boli, sú a vždy budú. Ezoterické, tajné, nie všetkým dostupné učenia, zasvätenia a s nimi súvisiace vnútorné skúsenosti predstavujú v rámci náboženských systémov akúsi šľahačku na torte, esprit, duchovné korenie. Sú spirituálnymi cestami a zároveň kľúčom k najvyššiemu božstvu (theurgiou). Špecifickú

pečať dostáva ezoterizmus v období helenistickej gnózy (gréc. gnosis – poznanie). Práve tu ezoterické prestúpene intelektuálno-extatickým poznaním rozvinulo v západnej tradícii panteistickú myšlienku premeny Boha v človeku (tzv. teogéniu).

Uvedené posolstvo doteraz rezonuje v dnešných kultoch a v mnohých z nich dostáva nové označenie: vlastné ja, alebo vyššie ja. Tak je to aj v prípade protagonistky hnutia New Age, herečky a spisovateľky Shirley McLainovej, ktorá vo svojej knihe *Tanec v svetle píše:* „Aký je rozdiel medzi tebou a Bohom? – spýtala som sa vyššieho Ja. »Nijaký« – odvetilo. »Som Boh, lebo každá energia sa zapája do toho istého zdroja. Všetci máme aspekty tohto zdroja. Všetci sme súčasťou Boha. Všetci sme individuálnymi odrazmi Božieho žriedla. Boh sme my a my sme Boh. A Ty si Ja!«" (Shirley McLainová: *Tanec v svetle,* Bratislava 1993, s. 312). V podobnom duchu hovorí i „akreditované médium nového veku", svámi Muktananda: „Kľakni si pred svojím ja, oddaj česť a chválu vlastnému bytiu. Boh prebýva v tebe, ako ty sám!"

Po starocia sa ezoterika vyvíjala ako okrajový (rozhodne nie nepodstatný) prúd jednotlivých religiozít. Svojím postavením predstavovala akýsi magnet, styčnú plochu, ktorá umožňovala jav dominujúci i v dnešnej postmodernej religiozite a tým je náboženský synkretizmus. Aj v rámci neho je ezoterika cestou k božstvám, ktoré však splývajú do jednej amorfnej entity.

Dnešný svet propagujúci relativizáciu hodnôt spojenú s nástupom vysoko individuálnych religiozít (v ktorých adept nie je nikým a ničím kontrolovaný), je ústretový k myšlienke splývania božstiev (tzv. teokrásia). Veď logika sveta nám hovorí, že je jednoduchšie počúvať vlastné ja, ako zachovávať náročný Dekalóg živého Boha alebo „nepohodlné evanjeliá".

Ezoterický prúd neobišiel ani svetové náboženstvá. V prípade najstaršieho monoteistického náboženstva – judaizmu – sa zrodila kabala (mystické učenie nadväzujúce na tradíciu hebrejského okultizmu); ezoterické kresťanstvo má svoje základy v gnostických evanjeliách. Historicky najmladší islam otvoril cestu tancujúcim dervišom patriacim k mystickému rádu – súfizmu. Zo západnej tradície práve tieto okrajové prúdy v transformovanej podobe rezonujú v dnešnej synkretickej religiozite. Horlivým stúpencom či sympatizantom otvárajú vnútro pre iné religiozity, ktoré sú však už východiskovým náboženstvám Východu a Západu vzdialené na sto honov.

Všeobjímajúca ústretovosť

V súčasnosti pri prijímaní nových náboženských spiritualít sa stretávame s nasledujúcou „ústretovosťou" k recipientovi. Ak po starocia bolo v náboženstvách skryté (okultné) vyčlenené pre istú „duchovnú elitu", tak dnes sa tajomná duchovná oblasť ponúka a určená je pre všetkých, ktorí majú záujem.

Priliehavým príkladom môže byť kult Sahadža joga, ktorého zakladateľkou je tzv. Božská Matka – Šrí Matadží Nirmala Dévi. Táto žena roku 1970 údajne uskutočnila najväčšiu duchovnú udalosť v rámci celého duchovného diania na našej zemi tým, že otvorila čakru sahasrána a sprístupnila ju všetkým ľuďom. Duchovný rast a osvietenie od tohto obdobia nie sú obmedzené len na určitú vrstvu jogínov, ale sú pre každého dokorán otvorené – nastalo obdobie ľahko sprístupneného osvietenia prostredníctvom sahadža jogy (sahadža – spontánny, prirodzený; joga – spojenie, t. j. s božstvom) (Z. Vojtíšek: *Netradiční náboženství u nás,* Praha 1998, s. 61).

Podobne, ak sa v minulosti v tradičných náboženstvách najprv obrazne povedané ponúkalo duchovné mlieko a až po dlhej duchovnej príprave a sérii iniciácií nastúpila „tuhá strava", tak v kultoch Nového veku ste doslova inštantne zasvätený a vzápätí i osvietený. Siahnime opäť ku spomínanej náboženskej spoločnosti. Po zmienenej najväčšej udalosti sveta „má ľudstvo ľahký prístup k sebarealizácii, ktorú môže človek dosiahnuť za jeden večer strávený na prednáške Božskej Matky" (tamže, s. 62).

Protagonisti kultov sú si vedomí jednej dôležitej veci a tou je potreba duchovnej skúsenosti. Preto stačí skutočne málo, stačí „otvoriť" adepta a následne ho nechať preniknúť novým duchovným posolstvom. Všeobecne konštatovaný a aktuálne pociťovaný spirituálny deficit v spoločnosti je vodou na mlyn úspešnosti kultov, psychokultov rýchleho nasadenia. Iniciačné tempo neposkytuje adeptovi dostatočný čas, ale ani vnútornú slobodu uvedomiť si a rozpoznať osídla náboženského synkretizmu, do ktorých sa prostredníctvom kultu dostáva.

Ježiš Kristus – ukradnutá autorita

Najčastejším symptómom novovekého synkretizmu je koristnícky vzťah k Božskej osobe Ježiša Krista. Preto, aby Ježišova misia zapadala do synkretického koktailu religiozít, menia sa i názory o ňom. Pre mnohé kulty je jedným z avatarov, ktorý vykonal svoju čiastkovú misiu a po ňom prirodzene prichádzajú ďalší. „Ježiš je avatar, Mojžiš, Kristus, Budha, indickí avatarovia, súčasní jogíni dosiahli tento stav bytia" (Shirley McLainová: *Tanec v svetle,* Bratislava 1993, s. 303)

V prípade antropozofie sa dokonca Ježiš stotožňuje s Krišnom a poukazuje na jediné božstvo, ktorým je človek. Špecifické označenie dostáva v pojme kozmický Kristus (D. Spangler) a v rámci neho je redukovaný na neredukovateľné. Touto karikatúrou Ježiša Krista má byť neosobná kozmická energia, vlnenie (tzv. najvznešenejšie transpersonálne vedomie), ktoré sa môže vteliť do viacerých duchovných vodcov i avatarov. Evidentne nie živý Kristus radostnej zvesti, ale iba takýmto spôsobom vyprojektovaný a vsadený do ľudskej fantázie, zapadá do

EVIDENTNE NIE ŽIVÝ KRISTUS RADOSTNEJ ZVESTI, ALE IBA TAKÝMTO SPÔSOBOM VYPROJEKTOVANÝ A VSADENÝ DO ĽUDSKEJ FANTÁZIE, ZAPADÁ DO SYSTÉMU REINKARNÁCIÍ PODLIEHAJÚCICH KARMICKÉMU DIKTÁTU.

systému reinkarnácií podliehajúcich karmickému diktátu.

Spiritualita pre každého

Paradoxne k všeobjímajúcej religiozite nás môžu priviesť zdanlivo nábožensky indiferentné metódy používané v uvedených oblastiach: holistická medicína – homeopatia, kineziológia, akupunktúra, akupresúra, moxa, reiki, psychotronika; vzdelávanie – neurolingvistické programovanie, channeling; metódy harmonizujúce telo a dušu – feng šui, kryštály, mandaly, Silvova metóda; kondično-relaxačné metódy – holotropné dýchanie, autogénny tréning, joga, cvičenie piatich Tibeťanov; zážitková oblasť – cocooming; veštecko–zábavná astrológia, numerológia, chiromantia a mnohé ďalšie.

Ježiš očami stúpencov New Age.

Nasledujúce výpovede nám poukazujú na spirituálne súradnice vybraných metód. V článku už spomínaná Shirley McLainová sa vo svojom diele vyjadruje k metóde akupunktúry, ktorá leží v zátiší channelingu (čo nie je nič iné ako novodobý špiritizmus), takto: „Neprišla som do Santa Fé (Svätá viera) ako turistka. Prišla som navštíviť ženu, ktorá poznala istú metódu akupunktúry, aby oživila spomienky na predchádzajúce životy. Osvojila si túto čínsku techniku a pomocou ihiel otvárala nervové kanály na uvoľnenie skúseností z minulých etáp." Vzápätí vykonávateľka metódy dodáva: „Moji duchovní sprievodcovia mi ukážu, kam mám zapichnúť ihlu. Chcú s tebou pri nasledujúcich seansách postupovať podľa presného plánu" (tamže s. 274).

Ježiš v systéme nie je Boží Syn, ale iba človek, ktorý však poukázal na neobmedzené obzory božskej dokonalosti každého človeka.

Neveriaca pani žijúca v Prahe mi nedávno vyrozprávala tento zážitok: Pretože dlhšie obdobie trpela na sennú nádchu, lekár jej predpísal príslušné homeopatické lieky. Dlhodobo ich užívala. Neskôr sa jej lekár pri kontrole spýtal, aké pocity ju najčastejšie sprevádzali počas terapie. Dotyčnú roky poznám, je to žena skôr racionálnej ako sentimentálnej povahy. Otázka ju prekvapila aj preto, že mala k nej čo-to povedať. Zdôverila sa, že často mala stavy plačlivej nálady. Na to sa lekár lakonicky usmial a dodal, že vo vnútornom prežívaní ďaleko nezašla.

Toľko svedectvo. Dodajme k nemu, že v príslušnej literatúre sa uvádza: „Pri užívaní homeopatík sa u pacientov objavujú sny mytologického charakteru (prítomní sú králi, bohyne, draky, víly...)." Detská lekárka, bývalá zástankyňa homeopatie, píše: „Podľa mojich skúseností homeopatický liek nabúra systém psychických reakcií, alebo ich úplne zmení. Najmä vysoké potencie veľmi silno ovplyvňujú psychiku človeka. A toto ovplyvnenie psychiky v negatívnom zmysle je pre človeka často škodlivejšie, ako poškodenie alopatickým liekom" (Teofila Eliašová: Zdravie za akúkoľvek cenu, Prešov 1997, s. 44–45).

Ďalšou populárnou metódou holistickej (celostnej) medicíny je reiki, ktorou sa nechávajú inšpirovať aj mnohí kresťania. Je známe, že adept sa dopracuje k titulu Majstra reiki po rade iniciácií. Po treťom zasvätení sa stáva doslova činný v oblasti špiritizmu a mágie. Privoláva si duchovné bytosti. Prichádzajú na jeho povel a slúžia zdanlivo len na liečebné účely. O tom, že táto metóda má doslova postranné (duchovné) vrátka, ma presvedčila jedna osobná výpoveď reiki-liečiteľa: „Až vtedy som si začínal uvedomovať a pociťovať duchovné pozadie tejto liečebnej metódy, keď som začal mať vážne problémy s osobnou modlitbou k Ježišovi Kristovi. Nielenže som sa nemohol modliť, ale pri modlitbe som odpadával."

O tom, že táto metóda sa v repertoári kresťana nemá vyskytovať, svedčia i nadobudnuté presvedčenia mnohých, ktorí ju praktizujú. Títo ľudia pristupujú k prijímaniu Eucharistie ako k prostriedku dobitia sa energiou, ktorá je pre nich synonymom Boha. My však vieme, že sme v prítomnosti eucharistického Krista pred tvárou živého Boha, a nie pred neurčitým vesmírnym akumulátorom.

Ďalšou metódou je neurolingvistické programovanie, založené na tzv. mimozmyslovom vnímaní (extra-sensory perception). Díler tohto typu vzdelávania, ktorý bol prítomný na tohtoročnom ezoterickom festivale, nás informoval, že adept pomocou špeciálneho prístroja – Biofeedback, aktualizuje jednak v sebe zážitky z minulých životov a spätne môže prežívať sekvencie zo svojho prenatálneho obdobia. Prístroj okrem spomínanej spirituálne bohatej skúsenosti s reinkarnáciou údajne koriguje vlnovú frekvenciu mozgu tak, aby učebný proces mohol prebiehať čo najefektívnejšie.

REPORT

Dialóg medzi náboženstvami treba prehĺbiť

Kardinál Lehmann sa zasadzuje za prehĺbenie dialógu medzi náboženstvami. „Takýto dialóg má viesť k lepšiemu poznaniu vlastného náboženstva a k jeho rozhodnejšiemu vyznávaniu v živote" – povedal na ostatnom zasadnutí Konferencie biskupov Nemecka Lehmann, ktorý je jej predsedom. Zároveň sa kardinál dištancoval od takzvanej „pluralistickej teológie náboženstiev", ktorá priznáva všetkým náboženstvám rovnakú hodnotu. Úspešnosť medzináboženského dialógu závisí aj od toho, či sa podarí dodržať určité kritériá – domnieva sa Lehmann. Takýmto kritériom je aj to, aby každé náboženstvo uznalo dôstojnosť človeka, bez ohľadu na jeho náboženské vyznanie a zrieklo sa násilia pri presadzovaní svojich náboženských cieľov. Lehmann na zasadnutí zároveň vyslovil svoje obavy v súvislosti s iniciatívou katolíckych reformných skupín, ktoré požadujú spoločné slávenie Eucharistie počas ekumenického festivalu v Berlíne na budúci rok. (Odvysielané na stanici Rádio Slovensko, 2. 10. 2002 v relácii Ekuména vo svete)

ERC SR – SRo/TK KBS, 3. 10. 2002

Nemecký súd: Štát nesmie sekty nazývať „sektami"

Nemecký ústavný súd vydal rozhodnutie o zákonnom rámci slobody slova štátnych orgánov týkajúcich sa náboženských a svetonázorových skupín. Tento akt vyvolala už roky podaná žaloba sekty Osho, ktorú spolková vláda v rokoch 1979 až 1984 nazývala „sektou", „mládežníckou sektou" a „psychosektou" a charakterizovala ju atribútmi ako „deštruktívna" a „pseudonáboženská". Žalobu proti týmto označeniam uznal prvý senát ako oprávnenú len čiastočne. Vyhlásil, že ústavné právo náboženskej slobody štátu nebráni, aby konanie činiteľov tohto práva verejne neriešil. Takéto riešenie vecí sa však musí diať so zdržanlivosťou, aby sa neporušil zákon o nábožensko-svetonázorovej neutralite.

KIPA/TK KBS, 13. 9. 2002

Nedávno jeden mladý muž verejne vydal svedectvo o populárnom cvičení Piatich Tibeťanov. Dlhšie obdobie sa pravidelne venoval cvičeniu a meditácii. Po čase si všimol, že sa v jeho okolí začali diať zvláštne veci. Bol schopný predpovedať ľuďom situácie, v ktorých sa v blízkom čase ocitnú. Stačil mu iba pohľad na nich. Pôvod tejto duchovnej zručnosti mu nebol známy. Čím úspešnejší bol vo veštení a čím väčšmi ho okolie uznávalo a obdivovalo, tým väčší nepokoj sa vkrádal do jeho duše. Podobne aj modlitba sa preňho stala nerealizovateľnou záležitosťou. Jeho vnútorná rozorvanosť ho sprevádzala vo dne i v noci. Až raz v stave úplnej duchovnej rozorvanosti nástojčivo prosil Pána o pomoc. Prišla...

O poslednú výpoveď si zájdeme do waldorfskej školy, kde nám obetavá pani učiteľka povedala, že pred kurzom vzdelávania v oblasti waldorfskej didaktiky a metodiky nemala o antropozofii, ktorá je duchovným základom školy, žiadne vedomosti. Bol to práve vyučovací proces, ktorý v nej vzbudil záujem o poznanie spirituálnych konzekvencií učenia Rudolfa Steinera.

Na uvedených príkladoch vidíme, že jednotlivé metódy nesú so sebou skryté religiózne prvky, ktoré sa často zahaľujú do závoja indiferentnej spirituality. Práve ona súvisí s jedným z troch identifikačných znakov náboženstva. Tým je popri nábožensky vykladanej skutočnosti a normách kultického diania i náboženská skúsenosť.

K zážitkom indiferentného religiózneho obsahu sa vyjadruje aj religionista J. Waardenburg: „Zážitok mimoriadnosti až potom možno považovať za náboženský zážitok, keď je dotyčná osoba alebo skupina uvedená do súvislosti so skutočnosťami uvedenými vyššie. Také skúsenosti môžu byť náboženské, ale ešte nie sú náboženstvom, iba jeho prvkom, ktorý môže spoločne s ďalšími prvkami k náboženstvu viesť" (J. Waardenburg: *Bohové zblízka*, Brno 1997, Ústav religionistiky FF MU, s. 13).

Súčasný postmoderný synkretizmus je naozaj internacionálny, pretože prijíma rôzne náboženské systémy. K nim patria jednak tradičné náboženstvá ako sú kresťanstvo, judaizmus, budhizmus, taoizmus, konfuciánstvo, hinduizmus, ale aj ich rôznorodé odnože. Všetky vchádzajúce systémy v novodobom synkretickom novotvare podliehajú radikálnej kozmetickej úprave, na ktorej základe sa podstatne vzďaľujú od svojej pôvodnej podstaty. Eklektický výber religiozít a následný transformačný diktát vedie k nasledujúcim podstatným zmenám. Sú evidentné a spoločné mnohým známym i menej známym kultom, ku ktorým patria napríklad: Nová Akropolis (čerpá z filozoficko-náboženského systému Východu a Západu), Univerzálny život („prakresťanské" učenie akceptujúce Krista – Ducha kozmického bytia a reinkarnácie), Cirkev zjednotenia – munisti (preberajúci kresťanské, taoistické a budhistické prvky), Bahái (zlučujúce posolstvo Abraháma, Budhu, Zoroastra, Ježiša a Mohameda a. i.

V nich sa stretávame s mnohými spoločnými znakmi, ktoré s pôvodnou religiozitou, čerpajúc z nej, už nemajú nič spoločné. Ako príklad uvedieme jeden z nosných spoločných znakov novodobých synkretických kultov, a tým je akceptácia reinkarnácie, ktorá vylučuje vieru v Kristovo vzkriesenie. Oboje sú totiž navzájom nezlučiteľné. S kresťanstvom sa rozchádza už v samotnej akceptácii reinkarnácie, avšak ponecháva priestor pre vstup Ježiša Krista do systému. Ježiš v systéme nie je Boží Syn, ale iba človek, ktorý však poukázal na neobmedzené obzory božskej dokonalosti každého človeka. Zároveň dochádza i k odklonu od „pravoverného" chápania reinkarnácie v hinduizme. Ak v tomto systéme ide o trest za „prešľapy", v minulom a v súčasnom živote tak v hnutí New Age opätovné zrodenia predstavujú neobyčajne zaujímavé šance, ktoré si človek navyše sám projektuje.

Široká cesta náboženského synkretizmu lemovaná i mnohými ďalšími nespomenutými kultmi, resp. psychokultmi, je realitou, ktorá je v ustavičnom pohybe. Kresťanstvo ju vníma a reflektuje na ňu nie preto, žeby práve toto hnutie bolo reprezentantom prichádzajúcej novej éry. Dôvodom je, aby Ježišove slová „Ja som alfa a omega, prvý a posledný, počiatok a koniec" (Zj 22, 13), neboli podľa potreby pretransformované novodobým babylonom religiozít. ■

JOACHIM KEDEN, HANSJÖRG HEMMINGER

Mesiáš zo Sibíri

Náboženský transfer (vysielanie misionárov, kňazov a farárov, docentov pre teologické fakulty, propagandistov nových siekt atď.) sa spravidla uskutočňuje jednosmerne – zo Západu na Východ. Predstava, že nás raz „na telo" zasiahne vývoj na Východe, sa nám zdá málo realistická. Avšak na jeseň roku 2000 sme v Berlíne, Kolíne, Hannoveri, Štuttgarte a Goslare mohli vidieť plagáty, ktoré signalizovali sektársky import i z tejto časti sveta. Pozornosť pútali portrétom muža, ktorý zodpovedal známym gýčovým Ježišovým vyobrazeniam typu Dobrého pastiera s vlajúcimi vlasmi, preriedenou bradou a priateľským úsmevom. Na plagáte stáli heslá: „Vissarion prichádza do Nemecka – nový mesiáš zo Sibíri" a „Zakladateľ najväčšieho – svetového ekologického spoločenstva Ekopolis Tiberkul".

Vissarion sa v Nemecku zjavil už roku 1998. Na základe nezaručených správ údajne navštívil aj iné centrá ruskej emigrácie – Izrael a USA. Na nehostinných pláňach Sibíri sa mu podarilo vybudovať vzrastajúce hnutie – Cirkev Posledného zákona –, ktorého učenie však prekračuje rámec kresťanstva a absorbuje do seba i mnohé budhistické, ezoterické a iné elementy.

Vissarion v Nemecku

Keď Vissarion zo Sibíri príde do Nemecka, ako napríklad v októbri 2000, môže sa oprieť o tunajšie už jestvujúce, hoci spočiatku malé skupiny svojich stúpencov. Ich pevné jadro tvorí 30 až 50 osôb, predovšetkým zo severného Porýnia – Westfálska, z Dolného Saska, ale i z Mnichova a zo Štuttgartu. Okolo neho sa zoskupuje narastajúci počet prívržencov, ktorých na prelome rokov 2000 – 2001 bolo približne dvesto.

Medzi nimi sa rozlišujú dve skupiny. Prvú tvoria tí, ktorí v hnutí udávajú tón a majú úzky vzťah k Rusku. Od roku 1986 sa zo sovietskeho štátu a štátov GUS do Nemecka vysťahovalo asi 2,3 milióna ľudí: predovšetkým ruskí Nemci, v menšej miere aj ich ruskí manželskí partneri a ich deti, ktoré už po nemecky často ani nehovoria. Do druhej skupiny patria ľudia stredného veku, ktorí duchovne hľadajú a sú už poznačení predchádzajúcimi spojeniami s rôznymi ezoterickými spoločenstvami.

Na jednom Vissarionovom podujatí v Kolíne bol nápadný väčší počet osamotených žien, ktoré v spoločenskej kolónii Ekopolis Tiberkul videli alternatívnu a perspektívnu životnú formu. Záujemcov o Vissarionove prednášky spája najmä hlboká túžba po spojení s prírodou, po „pôvodnej spiritualite" (nech je to čokoľvek) a alternatívnom usporiadaní života, ktoré je vzdialené každému tlaku priemyselnej spoločnosti.

Napriek silnému náboru však počet účastníkov nezodpovedal očakávaniu usporiadateľov. V Kolíne sa ich zišlo dovedna 60 (z toho asi polovica patrila zrejme k stálym členom). Avšak treba konštatovať, že ekokolónia Tiberkul, ktorá leží pri Krasnojarsku v strednej Sibíri, sa pre nich stáva živou víziou atrakcie a „alternatívy" pre západných turistov, takže sa tu už plánuje, ba azda i buduje ubytovacie zariadenie pre návštevníkov.

V Nemecku sú snahy zaregistrovať na úradnom súde v Kolíne spolok Ekopolis Nemecko. V jeho predbežných stanovách sa v § 2 hovorí: „Spolok chce slúžiť podpore a výstavbe ruských, ale aj iných medzinárodných projektov a spoločenstiev..." Treba teda konštatovať: Vissarionovi a jeho stúpencom sa podaril uskutočniť prvý skok zo Sibíri do strednej Európy, pravda, nemohlo by sa to podariť bez pomoci ruských Nemcov.

Aktivity a svet ideí

Vissarion, občianskym menom Sergej Torop, sa na Západe stal známym iba vďaka nemeckým vysídleným rodinám z Ruska. Ich prostredníctvom sa svet dozvedel o založení kolónie, ku ktorej dal podnet

Torop, ležiacej na juhu Krasnojarskej oblasti. „Preto v druhej polovici roku 1994 urobila istá iniciatívna skupina Vissarionových stúpencov – špecialistov technických a humanitných odborov, majstrov ľudového umenia a remeselníkov – návrh vytvoriť v tajge ekokolóniu Tiberkul. Na tento cieľ dostali k dispozícii územie 250 ha". Najnovšie túto kolóniu nazývajú Ekopolis Tiberkul.

Štatistické údaje, ktoré rozširujú sami prívrženci, sú rozporné. Hovoria o 50 000 stúpencoch žijúcich v 83 obciach, iné zase o približne 10 000 stúpencoch (*Rodov*, s. 1). Kolóniu Ekopolis Tiberkul opisujú zakladatelia sekty nasledovne:

„Táto kolónia pozostáva asi z 30 obcí a tiahne sa v dĺžke 100 km; teraz tam žije asi 3 000 ľudí. (...) Väčšina, ktorá sem prichádza, pochádza z inteligencie. Sú to učitelia, učenci, umelci a mnohí, ktorí mali v spoločnosti vysoké postavenie. Na tomto základe sa teraz vytvára spoločenstvo, ktoré vychováva svoje deti podľa celkom iných zákonov. K Matke-Zemi sa podľa nich treba správať ako k živému organizmu – ako ku svojej matke. (...) Učia sa hovoriť so stromami a skalami; samozrejme, najdôležitejším pre nich je jednotné pochopenie pravdy, ktorú Boh určil pre rozvoj človeka. Viera im pomáha prekonať každú prekážku; teraz prekonávajú všetky možné ťažkosti a zakusujú čoraz väčšie šťastie. A hoci ich materiálny každodenný život zatiaľ nie je regulovaný, napriek ťažkostiam by nikde a nikdy neodišli" (*Kirche*, s. 3, dodatok).

V tlači, ktorou sa sekta v Nemecku prezentuje, zase čítame: „Svetlo zo Sibíri! – Vissarion založil roku 1991 na Sibíri ekokolóniu Ekopolis Tiberkul. Tam jeho obyvatelia budujú taký životný poriadok, kde ľudia budú spoločne žiť bez peňažných prostriedkov. Jednoducho ako jedna rodina. Je to najväčšie samozásobovacie ekospoločenstvo sveta: 30 dedín rozprestierajúcich sa na ploche 150 km^2, 3 000 ľudí, 60 % s vysokoškolským vzdelaním (umelci, inžinieri, pedagógovia atď.), rodiny bohaté na deti" (*Taro* č. 1/2000).

Istý propagačný videofilm ukazuje, že ideologické razenie tejto spoločenskej kolónie je porovnateľné s vidiekom, v ktorom sa chceme, keď je to len trochu možné, sami zásobovať. Jestvuje tu poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a v menšej miere aj chov koní a drobných hospodárskych zvierat. Ľudia tu chcú žiť prísne vegetariánsky. Heslo znie: „Veriaci nejedia zvieracie bielkoviny. Iba deti môžu jesť mliečne produkty a produkty vyrobené z kyslého mlieka, ale iba pokým sa toho samy nezrieknu. Avšak žiaden dospelý to neje" (*Kirche*, s. 4, dodatok).

V kolónii sa od človeka žiada veľa. S veľkým nasadením ľudských síl sa pília stromy, spracúva a transportuje sa drevo, vyrábajú sa rôzne hlinené nádoby a šije sa. A to všetko najčastejšie podľa starých prinesených spôsobov bez použitia strojov. Dokonca ani pri pestovaní rastlín sa nenasadzujú stroje. V správe k tomu sa hovorí: „Na území ekokolónie jestvuje zákaz používať spaľovacie motory, preto sa nateraz vykonávajú všetky práce s ručnými nástrojmi a s použitím konskej sily" (*Öko-Siedlung*, s. 3). Široký priestor na videofilme zaberajú slávnosti podobné bohoslužbám, ktoré sú napodobeniny liturgie a procesií Ruskej pravoslávnej cirkvi, pravda s inými obsahmi a čiastočne aj inými symbolmi.

Život spoločenstva

Život spoločenstva sa predstavuje ako zdravý svet. Ženy a muži v tradičnom oblečení zídení na kruhové a kolové tance, skupiny hudobníkov, idylický rodinný život. Vissarion pri rúbaní dreva, trhaní jahôd, meditatívnych prechádzkach atď. Videofilm opäť a opäť ukazuje tancujúce ženy v šatách a sukniach so svojimi malými deťmi.

V strede všetkého diania spoločenstva sa predstavuje Vissarion ako tvorca liturgie, majster ceremónií a obradov, ako sprievodca života a duchovná hlava. Celebruje pred veľkými skupinami ľudu pod holým nebom v liturgických rúchach, raz bielych, inokedy červených alebo čiernych, pred kultovými budovami (napr. pred Chrámom Zjednocujúcej viery), pred veľkým množstvom svojich prívržencov posviaca sochy, zažíha kultový oheň a dlho reční, používajúc pritom gestá podobné tým, ktoré sú vyobrazené na ikonách.

Z referátu o ekokolónii v tajge vyznieva, že Vissarion chce v tomto spoločenstve uskutočniť svoje predstavy o novej spoločnosti, ktorá, ako sa zdá, je pre neho začiatkom novej ľudskej rasy. Túto novú formu spoločnosti a jej hospodársku podobu popisuje pritom podrobnejšie nasledujúcimi slovami: „Každá účasť na peňažnom systéme je príspevok na zničenie človeka. Treba podniknúť najväčšie úsilia, aby sa vymotal z tejto závislosti. Rýchlo to dosiahnuť, to sa mnohým nepodarí..."

Sergej Torop alias Vissarion

O životnej ceste zakladateľa sekty rozširujú jeho prívrženci rôzne legendy: „Narodil sa v predmestí mesta Krasnojarsk 14. januára 1961 v rodine stavebných robotníkov. Rodičia boli, ako väčšina ľudí z tých čias, neveriaci. No v priebehu prvých šiestich rokov jeho života vždy pri ňom stála jeho stará mama, hlboko veriaci človek. (...) Keď mal sedem rokov, opustil Vissarion s rodičmi rodné mesto, zanechajúc tam svoju starú mamu a svoj obdivuhodný svet. (...) Po niekoľkých rokoch na Sibíri, keď sa sťahovali z mesta do mesta, sa rodina napokon usadila v meste Minusinsk. (...) Toto mesto je určené, aby sa stalo základom pre budúce účinkovanie, lebo práve tu na Sibíri sa nachádza srdce Zeme. (...) Tu zakončil Vissarion školu, nasledovala vojenská služba. (...) Skončil pri stavebnom oddieli (...) Vďaka tomu Vissarion počas niekoľkých rokov spoznal rôzne sféry ľudskej činnosti (...) (okrem iného bol aj policajt – pozn. autora). Pociťujúc nepochopiteľnú nutnosť zaoberať sa tým či oným, vrhal sa Vissarion o zlomkrky do každého prostredia, ktoré bolo pre neho nové a naučil sa ho s obdivuhodnou rýchlosťou zvládať. Pritom nepouží-

val žiadneho učiteľa, to potrebné učenie je už v ňom obsiahnuté, čo sa prejavoval vo veľmi krátkom čase. Tak sa dostával do styku s rozličnými spoločenskými skupinami, s ich rozličnými sociálnymi psychológiami, zvykmi a životným štýlom...

A tak konečne, keď mal 29 rokov, v máji 1990 padol Vissarionovi z očí závoj. Uskutočnilo sa tak nepravdepodobné zažiarenie vnútornej duchovnej sily. (...) Keď mal 30 rokov, 14. januára 1991, uskutočnil sa krst. To nebola náhoda, že Vissarion až do tohto obdobia nebol pokrstený v žiadnom náboženstve, lebo v ňom sú zastúpené všetky náboženstvá. (...) A keďže na svete ešte nejestvovalo zjednotené náboženstvo – iba teraz sa rodí – uskutočnil tento krst sám Nebeský Otec. Stalo sa to pri večernej modlitbe. (...) Prvá verejná kázeň mimo mesta sa uskutočnila 18. augusta 1991. (...) Od tohto času putuje SLOVO po svete a počas niekoľkých rokov bude k dispozícii všetkým živým, aby sa s ním dostali do styku" (*Kleine Krume*, s. 55nn).

S týchto „samoopisov" sa však o Vissarionových osobných pomeroch nedá veľa dozvedieť. Napríklad na otázku, či bol ženatý a má deti, Torop odpovedá: „Áno, ja mám päť detí" (*Kirche*, s. 14, dodatok). Avšak podľa časopisu G2W č. 1/1993 je ženatý, má však iba dve deti a pred rokom 1993 nemal stále povolanie, ale zaoberal sa maľovaním.

„Novodobý Kristus"

Torop sám seba chápe ako zakladateľa viery s univerzálnym nárokom. Je „novodobý Kristus". Roku 1991 prijal krst od Nebeského Otca v mene „zjednocujúcej viery". O tejto zjednocujúcej viere, ktorú má údajne vytvoriť, však ľudstvo ešte nič nevie. Predstavuje inkarnáciu všetkých jestvujúcich náboženstiev. Napokon to, že je „novodobý Kristus", nikdy jednoznačne nevyslovuje vo forme Ja; ale z jeho výrokov to možno dedukovať. Podľa jeho predstáv „prvý Kristus" viac či menej zlyhal. Popri Prvom zákone (rozumej Starý zákon) je tu Nový zákon chápaný ako „Kristus" a Posledný zákon, ktorý sa vzťahuje na Toropa alias Vissariona. Torop zastáva teda istý druh dispenzačnej náuky, podľa ktorej boli tri Božie zjavenia, pričom vždy novšie zjavenie prebralo to staršie a svojím spôsobom ho prekonalo – teda po židovstve prišlo kresťanstvo a teraz je tu „Posledný zákon". Ten prijíma aj duchovné hodnoty hinduizmu a budhizmu, pričom ich privádza k dokonalosti. Preto nám Vissarion prináša univerzálne konečnoplatné náboženstvo ľudstva.

Vissarionovo sebaidentifikovanie ozrejmujú i nasledujúce citáty:

„Vissarion je SLOVO, SLOVO Otca, ktorý ho posiela. On a Otec sú jedno. To vie náš pozemský rozum iba ťažko pochopiť, a napriek tomu je to pravda, ktorá bude jestvovať navzdory tomu, či ju prijmeme alebo nie. (...) Iba telo, ktoré uskutočňuje SLOVO, sa zmení. A každé nové telo bude mať aj nové meno" (*Kirche*, s. 5).

„A aby sme pochopili, aké mocné je pôsobenie mimozemských svetov na vývoj človeka, môj Otec ma znovu poslal k vám, aby vám zvestoval pravdu o bytí mohutného Stvoriteľa vesmíru, o mojom Otcovi – mocnom Stvoriteľovi duchovného bytia" (*Kirche*, s. 33).

„Prvý oheň vzplanul pred 2000 rokmi v Izraeli a osvetlil jestvovanie lásky. (...) Druhé vzplanutie ohňa bolo povolané ožiariť kľúč, vďaka ktorému, držiac sa za ruky, začína výstup cez bránu Božieho kráľovstva" (*Kirche*, s. 52).

„Ježišovo poslanie nebolo pred 2000 rokmi možné uskutočniť takým spôsobom, akým to Boh prikázal. Lebo záchrana bola poslaná celému ľudstvu a mala ľudstvu podľa možnosti čo najviac povedať o otvorenej ceste ku záchrane (...) To je tajomstvo troch zákonov, ktoré sú povolané voviesť Božie deti do Božieho kráľovstva: Starý zákon, Nový zákon a Posledný zákon. (...) Posledný zákon vedie k úplnému rozkvetu vašich duší a k vášmu spojeniu s Bohom, čo sa skôr nedalo uskutočniť. Ak by ste to nechceli, tak zostaňte tam, kde ste. Posledný zákon je ustanovený na to, aby spasil oné duše, ktoré vedia kráčať bránou Božieho kráľovstva" (*Kleine Krume*, s. 19, 18n).

Na inom mieste sa píše: „Nás všetkých spája náuka jednotného náboženstva. (...) Človek (...) je súčasne podriadený zákonom hmotného i duchovného sveta. Nachádzajúc sa v materiálnom svete, ktorý udržuje Duch života (chi, prána), všímame si hlboko univerzálne základné princípy harmónie, rozumu, karmy, účelnosti vzájomnej užitočnej spolupráce. Tieto hodnoty máme spoločné s taoizmom, hinduizmom, islamom a s celým radom iných východných náuk a náboženstiev. (...) Preto sú pre nás duchovné hodnoty kresťanstva – náboženstva lásky – a rovnako tak hinduizmu a budhizmu, čo sa týka pojmu Svätého Ducha, rovnako sväté" (*Öko-Siedlung*, s. 1n).

Mnohí sú zrejme pripravení uctievať Vissariona ako nového Krista. Tak píše aj istá prívrženkyňa z Nemecka: „Čítajte a divte sa nad múdrymi a obdivuhodnými slovami pravdy a lásky, ktoré nám náš nebeský Otec sprostredkuje skrze svojho Syna Vissariona. Rovnako tak aj istá modlitba, ktorá napodobňuje modlitbu Otčenáša a do stredu stavia Vissarionove názory, koluje medzi jeho prívržencami: „...Pane! Tvoja vôľa nech sa stane! A na zemi nech je jeden jednotný ľud, ktorý miluje svoju Matku – Prírodu, ktorý je spojený s Tebou vo svojej láske a kráča po ceste pravého duchovného rozvoja, opierajúc sa o Tvoj Posledný zákon (...) Amen!"

Pokrivený obraz o Ježišovi

Torop sprostredkuje svojrázny obraz o Ježišovi Kristovi. Množstvo rozpráv, ktoré podáva o Ježišovom pozemskom živote, o jeho smrti na kríži a jeho vzkriesení, ako i o jeho učeníkoch, sa však nijako nedajú zlúčiť obsahovo a ani historicky s biblickým svedectvom. Niektoré z týchto historiek majú legendárne rysy, iné zobral z literárnych diel a zámerne pozmenil. Avšak nárokujú si byť „Božím slovom". Ako príklad takýchto „inovácií" biblických textov, poťažne biblickej tradície vo Vissarionovom duchu, poslúžia aj nasledovné citáty:

„V období, ktoré predchádzalo splodeniu Božieho slova, sa uskutočnil zvláštny život istého zasneného mladíka (Ježiša – pozn. autora), ktorý sa učil pozorne poznávať okolitý svet, a od siedmeho roku Boží zákon. Od detstva pomáhal matke pri prácach na poli a v dospelejšom veku sa naučil Jozefovmu remeslu. (...) Ako milovník broskýň maľoval Ježiš nielen kvety a vtákov, ale majstroval rôzne malé predmety, ktoré daroval niektorým rímskym vojakom." (*Kirche*, s. 55)

„Na začiatku naplnenia boli štrnásti učeníci, medzi ktorými sa ešte nenachádzali tí, ktorí sa pridali počas tajnej večere. (...) Najprv prišiel Andrej, v minulosti

mladý človek tvrdého srdca, ktorý nepoznal súcit." (*Kirche*, s. 56)

„Ak prídeme opatrne do styku s touto pravdou, nie je ťažké pochopiť, že Jonáša na štvrtý deň (vyvrhla veľryba – pozn. prekl.) a následkom toho sa aj Ježišovo vzkriesenie uskutočnilo na štvrtý deň. (...) A matka Mária a Ján tri dni a tri noci posielali nekonečné modlitby Bohu" (*Kirche*, s. 62).

Koniec sveta

Torop sa domnieva, že koniec sveta je bezprostredne pred nami a rozširuje desivé a strach naháňajúce vízie. Nielen rok 2000 v tom zohrával určitú úlohu, ale i iné „hrôzostrašné časy" trvajúce 15 rokov. Prameň týchto vízií treba pravdepodobne vidieť v skúsenosti zrútenia sa starého systému, ako aj v ťažkej hospodárskej a sociálnej situácii Ruska. Ako už viackrát v dejinách Ruska, aj teraz sa očakáva čas „veľkých zmätkov". Už dlho trvajúca depresívna nálada vo veľkej časti obyvateľstva sa odráža i v Toropových proroctvách. Azda sa má tak vytvoriť aj vzťah k očakávaniam a nádejam konca sveta Nového zákona (Zjavenie Jána).

Skúsenosti nás učia, že s víziami konca sveta plnými strachu je možno vytvoriť sprisahanú, elitársku spoločnosť, ktorá sa v nádeji na jedinú záchrannú archu bezpodmienečne naviaže na skupinu a na Majstra. Nasledujúci citát podporuje toto tvrdenie: „Čo je to za priepasť, ku ktorej sa ľudstvo ženie? Je to obrazné znázornenie masového zničenia ľudstva. (...) Neprijímajúc Božie volanie a ničiac tak nádej, ktorú do vás vložil, stanete sa spojencami toho najhnusnejšieho – zničenia ľudstva a Matky-Zeme" (*Kirche*, s. 28).

Matka-Zem

Toropova mimoriadna pozornosť patrí „Matke-Zemi". Na jednej strane ju personifikuje a vníma ju mysticky. Na druhej strane sa zmocňuje praktických tém, ktoré vo svete nastoľujú rôzne ekologické hnutia – kritika techniky, trvalé hospodárenie, život v súlade s prírodou atď. Plauzibilitou takejto duchovnej ekológie práve v Rusku by mohli byť škody spáchané na životnom prostredí v takmer nepredstaviteľnom rozsahu, ktorý tam zanechal sovietsky režim. Ale aj na Západe prevláda trvalá stiesnenosť čo sa týka škôd na životnom prostredí, ktoré všade pociťujeme, a preto sú aj zneužiteľné. Vissarionov Posledný zákon obsahuje príkazy, ktorých nasledovanie má chrániť stúpencov pred hrozivou víziou budúcnosti, napríklad pred samoexplóziou atómových hlavíc v Nevade (USA) v 21. storočí alebo pred novým vírusom, ktorý údajne zničí neveriace ľudstvo (*G2W* č. 1/1993, s. 7). To výstižne dokumentujú tieto citáty:

„Existencia utrápených časov a pád slepých spočíva v tom, že Matka-Zem nevydrží utrpenia, ktoré jej spôsobíte. A ona sa začne brániť podľa prísnych zákonov materiálneho bytia, kde nejestvuje dobro a zlo. Bude sa brániť tým, že vás bude trestať hroznými chorobami a zničí vaše stavby. Veď ona je živá, myslite na to" (*Kirche*, s. 29).

„Treba odstaviť všetky podniky, ktoré vypúšťajú do ovzdušia škodlivé látky; takmer absolútna je požiadavka zastaviť ťažbu nerastného bohatstva; (...) človek bohato rozmnožil odpad, ktorý tu vytvoril hrubú vrstvu. Je to niečo podobné sklenenému uzáveru, v ktorom sa nachádza Matka-Zem zápasiaca o vzduch. Veď ona je živá a každý živý organizmus potrebuje otvorené spojenie s okolitým svetom. (...) Tak sa Zem dostáva do stavu, v ktorom je veľmi citlivá a reaguje na každý bolestivý zákrok a začína sa brániť. (...) Lebo ona nie je schopná, aby vás rozdeľovala na dobrých a zlých. Jej reakcie sú tvrdé a hrubé a zasiahnu ďalšie široké oblasti jej povrchu" (*Kirche*, s. 31n).

Náuka o reinkarnácii

Sergej Torop zastáva náuku o reinkarnácii. Hlása, že ľudia sa opakovane vracajú do tiel, aby sa duchovne rozvinuli, polepšovali sa, „znečistenia" nechali „odviať" a dôstojne sa približovali ku Svetlu. Podľa neho sa však ľudská duša „opäť navráti iba do ľudského tela" (*Kirche*, s. 21). Týmito myšlienkami sa Torop ďaleko vzďaľuje od kresťanskej tradície, hoci konštatuje, že „putovanie duší" bolo učeníkom zjavené: „Keď sa pred 2000 rokmi uskutočnilo dielo, mnohí učeníci počuli krátke pravdy o putovaní duší do obnovených tiel. Túto pravdu však nesmeli vo svojich spisoch uviesť, lebo o tom bolo povedané iba veľmi málo. (...) Predsa však z dôvodov politických zmien na čele moci raz tieto texty vyčiarkli zo Svätého písma" (*Kirche*, s. 20).

Podľa chápania kresťanstva je však život človeka ako Božieho stvorenia jedinečný a nemožno ho opakovať. Preto sú idey reinkarnácie pre biblickú vieru bezvýznamné, ak nie dokonca odporujúce. Svojvoľné Toropove chápanie o reinkarnácii, o raji a pekle, zodpovedá, – aj pri použití biblických pojmov, – skôr teozofii ako kresťanským prameňom. Dosvedčujú to i tieto citáty:

„Preto vám pravdivo hovorím, že jestvuje peklo aj raj a jestvuje aj putovanie duší. Avšak podľa zákona, ktorý ešte žiaden človek na tomto svete nesmel zažiť" (*Kirche*, s. 9).

„Áno, putovanie duší jestvuje a odteraz sa musíte učiť tento zákon chápať. (...) Človek na tejto zemi inkarnuje až desaťkrát, ale iba v spojitosti s tým, že nemôže rozvinúť svoje vlastné bytie. Preto sa musí niekoľkokrát vrátiť na túto zem, aby konečne zjavil svetu svoju prozreteľnosť. Podľa svojho bytia by sa mal človek po jednom-dvoch prevteleniach vyvinúť. (...) Vaše telo má v skutočnosti schopnosť jestvovať tisíc rokov, lebo má také zásoby životných síl. (...) Mladá duša sa vždy inkarnuje do tela, ktoré má obdivuhodné fyzické vlastnosti" (*Kirche*, s. 18). ■

Preložil: BORIS TRAVENEC

(Dokončenie v budúcom čísle)

Joachim Keden (* 1939) – od roku 1986 je činný ako farár pre problematiku siekt a svetonázorových otázok v Rýnskej cirkvi. Je autorom viacerých publikácií a článkov zaoberajúcich sa sektami, duchmi, „zázračnými" liečiteľmi, alternatívnou terapiou a psychoscénou.

Hansjörg Hemminger (* 1948) – biológ a psychológ; v rokoch 1984 – 1996 pôsobil ako vedecký referent v Evanjelickom ústredí pre svetonázorové otázky (vtedy v Štuttgarte, dnes v Berlíne). Od roku 1997 pôsobí ako poverenec pre svetonázorové otázky Evanjelickej zemskej cirkvi vo Wittenbergu. Bol členom Anketovej komisie 13. nemeckého Spolkového snemu o takzvaných sektách a psychokultoch; z jeho pera pochádzajú tiež mnohé knihy a články k týmto témam.

Kulty v období helenizmu a rímskeho cisárstva (1)

Po smrti Alexandra Veľkého (323 pred Kr.) vidíme presadzovanie sa dvoch protichodných prvkov, ktoré sú typické pre nastupujúce helenistické obdobie – univerzalizmus a individualizmus. Univerzalizmus, ako protiklad k predchádzajúcemu gréckemu partikularizmu jednotlivých gréckych polis v klasickej dobe, sa objavil po úspešných výbojoch Alexandra Veľkého. Kráľ Alexander Makedonský zjednotil všetkých Grékov aj napriek ich odporu a založil obrovskú ríšu, v ktorej sa ocitli nielen Gréci, ale i rôzne národy predného Orientu. Súčasne sa vo veľkej miere začína uplatňovať aj individualizmus, čo súviselo s rozkladom vtedajšieho občianskeho spoločenstva. Ak v období vrcholu aténskej demokracie za Perikla vládla spoločenská eufória a občania mali nebývalý záujem o verejné veci, teraz si každý hľadá svoju vlastnú cestu a uťahuje sa do súkromia.

Obidve tendencie sa prejavili aj v oblasti náboženstva. Univerzálna Alexandrova ríša potrebovala univerzálneho boha celého sveta a nielen ochrancu jednotlivého mesta či obce. Človek cítil, že potrebuje nejaké božstvo, ku ktorému by mohol mať priamy osobný vzťah a individuálny prístup, pretože v oficiálnom kulte gréckych mestských štátov sa mu ho príliš nedostávalo. Okrem toho v spoločenských zmätkoch a neistote vtedajších časov, keď po Alexandrovej smrti jeho nástupcovia, tzv. diadochovia, navzájom medzi sebou súperili a zvádzali neľútostné boje, túžil prostý helenistický človek po nejakej istote v živote i pri smrti. Chcel mať zaručenú individuálnu nesmrteľnosť v úzkom až mystickom spojení s božstvom. Klasické predstavy starého gréckeho náboženstva o olympských bohoch ho už nemohli uspokojiť. Preto sa začal obracať k novým kultom, ktoré ku Grékom prenikali z Egypta, Sýrie a Perzie, teda z oblastí, ktoré zahŕňala bývalá Alexandrova ríša. Tieto kulty človeku sľubovali splnenie jeho túžby po istote a nesmrteľnosti. Gréci však už predtým prijímali niektoré cudzie kulty, napríklad kult Kybely – Veľkej matky bohov z Malej Ázie. Jej sprievodcom a milencom bol Attis. Zo Sýrie to bol zasa boh Adonis, ktorý, podobne ako príroda, každý rok zomieral a znovu povstával k životu. Napriek tomu v helenistickom období nadobudli najväčší význam kulty egyptských božstiev.

Tieto božstvá poznal už starogrécky historik Herodotos, ktorý v 5. storočí pred Kr. precestoval Egypt a každému z egyptských bohov dal grécke meno. Gréci v zásade neprijímali žiadne cudzie božstvo, pokiaľ ho dostatočne nezhelenizovali, t. j. pokiaľ ho neprispôsobili svojim predstavám a potrebám. Pritom pôvodný charakter božstva mohol zostať zachovaný. Z tohto dôvodu významná a obľúbená egyptská bohyňa Izis prenikla ku Grékom až so staronovým egyptsko-gréckym bohom Serapisom, hoci jej pôvodným božským partnerom v Egypte bol Oziris. Ten sa však Grékom zdal príliš egyptský. Zato Serapisov kult sa začal veľmi rýchlo šíriť v celej oblasti, ktorú Gréci obývali za Ptolemaiovcov. Ptolemaiovci boli egyptskí panovníci grécko-macedónskeho pôvodu, teda Alexandrovi nástupcovia v Egypte. Poslednou panovníčkou z rodu Ptolemaiovcov bola známa Kleopatra, ktorú spolu s Markom Antoniom roku 31 pred Kr. porazil Oktavián a pripojil Egypt k Rímu.

Pre lepšie poznanie vzťahov medzi egyptskými božstvami si v krátkosti priblížme mýtus o bohyni Izis. Izis dlho hľadá rozkúskované telo svojho mŕtveho manžela Ozirisa, ktorého v boji zabil jeho brat Sutech. Pritom jej pomáha Anubis, ktorý býval zobrazovaný s hlavou šakala. Keď Izis konečne našla všetky časti Ozirisovho tela, spojila ich a vzkriesila ho k novému životu. Následne mu porodila syna Hóra, ktorého Gréci stotožňovali s Erosom i Apolónom. Múdry boh Thót na súde rozhodol v prospech Hóra proti Sutechovi, a tak sa Hórus stal najvyšším vládcom. Ozirisovi zostala vláda nad ríšou mŕtvych. Všetky božstvá vystupujúce v tomto mýte boli aj pre Grékov a Rimanov hlavnými egyptskými bohmi, len s tým rozdielom, že Ozirisa vystriedal Serapis a prakticky ho v celej gréckej sfére vytlačil.

PETER GAŽÍK

REPORT

Munova sekta opäť oblieha arcibiskupa Milinga

Krátko potom, čo preniklo na verejnosť, že arcibiskup Milingo sa vracia do Talianska, začala sekta kórejského reverenda Sun Mjung Muna opäť prenasledovať bývalého arcibiskupa Lusaky v Zambii. Kórejská akupunkturistka Maria Sungová, ktorú Mun vybral v máji 2001 za „nevestu" Emmanuela Milinga hoci sa pred tým poznali, opäť prišla do Ríma a začala kampaň prenasledovania prostredníctvom denníka *Corriere della Sera*. V interview Maria Sungová, ktorá má ďalšie manželstvo s istým mužom v Neapoli, tvrdí: „Milinga milujem viac ako predtým." Z jej slov sa dajú ľahko vyrozumieť motívy, prečo sa usadila v Ríme. Hovorí: „Milingo je a zostáva kňazom, ibaže ženatým."

Ako arcibiskup Milingo v autobiografickej knihe Vylovený z bahna píše, cíti sa byť obeťou komplotu Munovej sekty, ktorej cieľom je schizma Cirkvi v Katolíckej cirkvi Afriky. Okrem iného sú kňazi, ktorí patria do plánovanej schizmy, ženatí, ako o tom hovorí 30-stránkový „dokument", ktorý zhotovil Mun. Milingo žije v dome jedného katolíka 36 km juhovýchodne od Ríma. Z/TK KBS, 3. 10. 2002

Satanská sekta zneužívala deti

TALIANSKO – Talianske orgány zatkli členov satanskej sekty Sodomskí anjeli. Informovali o tom noviny *Kurier* 15. októbra. Sektu obvinili, že v oblasti talianskych miest Pescara a Chieti už roky striehli na deti v bazénoch a školách a lákali ich na opustené cintoríny. Tam ich omámili drogami a sexuálne strašne zneužívali. Tieto brutálne činy sa filmovali a filmové zábery predávali. Na cintorínoch sa zneucťovali aj mŕtvoly. Z/TK KBS, 23. 10. 2002

O čom píšu iní

Sektári to opäť skúšajú

BRATISLAVA – Scientologická cirkev útočí na ľudí pomocou letáčika v schránkach. Bratislavčania sú pobúrení! V schránkach nachádzajú letáčik, ktorý im núka napohľad obyčajnú knihu z názvom *Dianetika*. Ide však o kultové dielo – základy scientológie, jednej z najsilnejších a najnebezpečnejších siekt súčasnosti. Letáčik vychvaľuje knihu do neba: Pri čítaní Dianetiky zažijete dobrodružstvo... Prečítate si o vedeckom objave, ktorý každému umožní objaviť skutočné prekážky na ceste k úspechu i k šťastiu a umožní vám ich odstrániť...

„Scientológia je nebezpečná sekta, jednoznačne!" – varuje MUDr. Peter Breier, známy psychiater. „Zneužíva ľudí, ktorí sa dostali do jej pazúrov." Koho chytí, toho už nepustí. Dianetika môže byť prvým a pre niekoho osudným krokom, po ktorom sa už nebude dať cúvnuť. Do hlavy si pustíte navonok pozitívnu teóriu, ktorej cieľom je vymývanie vášho mozgu. Jej autor Ron Hubbard, zakladateľ Scientologickej cirkvi, uveril, že jeho poslaním je ovládnutie sveta, a to akýmkoľvek spôsobom vrátane podvodov, násilia a tyranie.

Vodcovia sekty organizujú svojim členom život: vravia im, s kým majú žiť, či môžu mať deti, s kým sa majú rozprávať. Pred scientológiou, ktorá sa rozmáha po celom svete (medzi jej prívržencov patria aj hollywoodski herci Tom Cruis, Nicole Kidmanová, John Travolta), varovala aj Správa nemeckého Spolkového úradu na ochranu ústavy. Okrem iného uvádza, že scientológia ignoruje základné ľudské práva. Podľa MUDr. Breiera sa prívrženci scientológie nájdu aj medzi našimi psychológmi. Oficiálne psychologické spoločnosti však nepripúšťajú, aby takto ladení odborníci verejne hlásali svoje nebezpečné teórie. (lis)

NOVÝ ČAS, 11. 9. 2002

V. Mitro o bezpečnostnom riziku scientológie

BRATISLAVA (SITA) - „Scientologickú cirkev pokladám za spoločenský problém, a ako naznačujú skúsenosti zo zahraničia, pôsobenie scientológie predstavuje aj bezpečnostné riziko. SIS informovala o pôsobení Scientologickej cirkvi v SR príslušné štátne orgány" - uvádza sa v stanovisku, ktoré včera poskytol agentúre SITA riaditeľ Slovenskej informačnej služby Vladimír Mitro v súvislosti s masívnym rozširovaním letákov, nabádajúcich občanov na kúpu kníh o scientológii a s ňou súvisiacou dianetikou.

Podľa V. Mitra boli zaznamenané prípady, keď sa scientológovia skrývali za alternatívnymi organizáciami ponúkajúcimi boj proti diskriminácii, ochranu pred psychickým tlakom, posilnenie náboženských slobôd, osobnú realizáciu a spoločenský úspech jednotlivca. „V poslednom období sú známe aj v SR ich protidrogové projekty určené na osvetu školopovinnej mládeže, ktorými scientológovia prenikajú do citlivého prostredia škôl. Ako však potvrdili odborníci v zahraničí, scientologické techniky predstavujú ohrozenie duševného zdravia" - tvrdí riaditeľ SIS.

Uviedol aj niektoré príklady zo zahraničia, keď Najvyšší správny súd spolkového kraja Severné Porýnie-Westfálsko označil za oprávnené tvrdenia spolkového ministra práce a sociálnych vecí, že scientológia „vymýva mozgy", nerešpektuje ľudské práva a je zaslepenou ideológiou. Francúzsky psychiater, kriminalista a súdny expert Jean-Marie Abgrall poukázal na skutočnosť, že scientológovia v snahe zmanipulovať svojich stúpencov používajú lekársky zakázané psychiatrické metódy. Frankfurtský právnik a člen Prezídia Ústrednej židovskej rady v Nemecku Michael Friedmann tvrdí, že cieľom scientológov je totalitný mocenský aparát a že pod vplyvom scientológie človek stráca možnosť samostatného rozhodovania, je vystavený psychickému tlaku, vyhrážkam a vydieraniu. Aj Zdeněk Vojtíšek zo Spoločnosti pre štúdium siekt a nových náboženských smerov označil scientológiu za nebezpečnú psychoterapiu. Na riziká spojené so scientologickými technikami poukázali aj slovenskí psychológovia a odborníci, pôsobiaci v oblasti siekt, napríklad Zuzana Škodová i psychiater Peter Breier.

V súvislosti so súdnymi procesmi so scientológmi v zahraničí podľa riaditeľa Mitra vyšli najavo rôzne konšpiratívne techniky, ktoré Scientologická cirkev používa a ktoré by otvorenému, priamemu a čestnému náboženskému spoločenstvu nemali byť vlastné. Ide napríklad o sledovanie, archivovanie a robenie psychoterapeutických záznamov o svojich účastníkoch, nezákonnú výrobu videozáznamov o vybraných osobách a podobne. Používanie nečestných postupov dokumentujú aj niektoré vnútorné smernice Scientologickej cirkvi, ako aj výrok samotného zakladateľa sekty L. Rona Hubbarda: „Nepriateľ scientológie sa smie pripraviť o majetok, poškodiť akýmkoľvek spôsobom, ktorýmkoľvek scientológom, pričom ten scientológ nebude trestaný. Nepriateľ sa smie podvádzať, oklamať alebo zničiť" – cituje V. Mitro ■

HOSPODÁRSKE NOVINY, 18. 9. 2002

Porušovanie náboženskej slobody na celom svete

Čína, ako aj ďalšie ázijské štáty, sú na čele krajín, ktorých USA pranierujú pre porušovanie náboženskej slobody: „Totalitárne alebo autoritatívne režimy v Číne, Laose, Barme, Severnej Kórei a na Kube ignorujú medzinárodné dohody a nedodržiavajú ani najjednoduchšie normy správania" – zdôraznil minister zahraničia USA Colin Powell vo Washingtone pri prezentovaní správy o stave dodržiavania náboženskej slobody na svete. „Tieto neospravedlniteľné útoky na osobnú slobodu a dôstojnosť

nemožno odôvodniť v mene kultúry, viery alebo inej krajiny" – vyhlásil Powell.

Čínu správa pranieruje, že ostro sleduje a tvrdo prenasleduje štátom nepovolené skupiny, aby zabránila každému ohrozeniu moci vlády. Barma naďalej považuje náboženskú slobodu za ohrozenie národnej jednoty. Laos tvrdo prenasleduje všetky náboženstvá okrem budhizmu. V Severnej Kórei sú početní členovia podzemnej cirkvi zatknutí, podnikali sa na nich útoky alebo boli usmrtení. Vo Vietname boli protestantskí kresťania prinútení odvolať svoju vieru a na Kube sa náboženské spoločenstvá prísne pozorujú. V správe sa za porušovanie náboženskej slobody pranieruje aj Rusko a päť ďalších bývalých sovietskych republík. Bielorusko má jeden z najprísnejších zákonov o náboženstve v tomto regióne. V Turkmenistane je povolený iba sunnitský islam a národná pravoslávna cirkev. Tvrdé zákony v tejto oblasti vládnu aj v Uzbekistane.

Zlepšenia pozoruje ministerstvo zahraničia USA v Afganistane, kde súčasná prechodná vláda poskytuje úplnú náboženskú slobodu. Pozitívne signály existujú aj v Egypte, kde je viditeľný rozmach dialógu v spoločnosti. V Bulharsku, Juhoslávii a Rumunsku sa tiež zaznamenali zlepšenia v oblasti slobody náboženského vyznania. ■

Z/TK KBS, 18. 9. 2002

Dosť obludná predstava kazateľa

S knižkami Tima LaHaya som sa zoznámil úplne náhodou. A bolo načase. Autor úspešnej románovej série *Zatratení* (Left Behind) má za sebou už 90 miliónov predaných výtlačkov. Jedna z LaHayových kníh *Nicolae – Povstanie Antikrista* je fantáziou o apokalyptickom konci sveta a druhom Kristovom príchode. Do bodky sa splní všetko, čo je napísané v Biblii: Židia sa vrátia do zasľúbenej zeme, obnovia jeruzalemský chrám, nad svetom zavládne univerzálna vláda. Na jej čele však stojí Nicolae Carpatiens, bývalý rumunský prezident a šéf OSN, ktorý napokon vmanipuluje ľudstvo až do šialenej apokalypsy.

Poviete si, nevinná fantázia. Ďalší Harry Potter alebo Pán prsteňov? Nie. Tim LaHay je totiž populárny protestantský kazateľ a Zatratení nie sú iba literárnou fikciou, ale oficiálnym učením niektorých pravicových cirkví. V Amerike sa nazývajú evanjelické, pretože prijímajú texty evanjelií doslova a do písmena. So slovenskými luteránmi majú však len máločo spoločné.

Povoľte ešte viac fantáziu a predstavte si nevšednú alianciu: Tim LaHay a ultraortodoxní osadníci zo západného (palestínskeho) brehu rieky Jordán. Americké evanjelické cirkvi vyzbierajú totiž ročne desiatky miliónov dolárov na podporu presídľovania Židov a výstavbu osád na západnom brehu Jordána. Konečným cieľom ortodoxnej izraelskej pravice je obnova jeruzalemského chrámu. Pre LaHaya je však chrám iba nutným predpokladom veľkej apokalypsy, ktorá bude katalyzátorom druhého Kristovho príchodu. Netají sa presvedčením, že v zmätku na konci sveta budú zatratení všetci, ktorí neprijmú jeho radikálne vízie: ateisti, katolíci, luteráni, pravoslávni, moslimovia, budhisti i hinduisti, a napokon aj židia sami – samozrejme, iba tí, ktorí včas neprestúpia na novú vieru a nestanú sa kresťanmi.

Dosť obludná vízia! Triezvo rozmýšľajúca časť židovských intelektuálov je pobúrená predstavou, že LaHay a jemu podobní podporou expanzívnej politiky izraelskej pravice vlastne programovo urýchľujú koniec sveta! Ortodoxní rabíni sú však pragmatickí: nech si LaHay myslí, čo chce, podstatné sú nateraz jeho doláre.

Čudné spojenectvo má priamy vplyv aj na veľkú americkú politiku: evanjelické cirkvi tvoria dôležité krídlo vládnej Republikánskej strany. Ich najvýznamnejším exponentom je generálny prokurátor John Ashcroft. Republikáni dúfajú, že aliancia pritiahne aj hlasy židovských voličov, ktorí mali až doteraz vždy bližšie k liberálnym demokratom. Len na porovnanie: roku 1988 volilo G. Busha staršieho osem percent, v roku 2000 dalo však už Bushovi mladšiemu hlas až 15 percent amerických Židov. Nadchádzajúce voľby by mali priniesť ďalší významný posun. Konečný účet napokon zaplatia chudáci Rumuni – Nicolae Carpatiens až príliš smrdí krížencom Ceaušesca s Draculom. Keby mal Tim LaHay len štipku viac fantázie, mohol sa hlavný hrdina pokojne volať aj Saddám Babylonský alebo ešte lepšie - Georgios Texasiens. ■

Juraj Kittler, Pennsylvánia
PRAVDA, 4. 11. 2002

Zabil kňaza v mene satana

OLOMOUC/DUBÍ NAD MORAVOU – Jedným z najdesivejších prípadov, s akými sa stretli olomoucki kriminalisti, je vražda farára v Dubí nad Moravou. Duchovného zavraždil pravdepodobne vyznávač satanizmu. Páchateľom je Dušan Gazda (28) z Kralic na Hané, v minulosti už súdne trestaný za násilné skutky. Na svoju prvú vraždu sa odhodlal v noci na utorok. Za obeť si vybral taxikára z Prostějova, ktorému chcel rozbiť hlavu fľašou. Taxikárovi sa však podarilo utiecť. Zločinec si potom vzal jeho taxík a išiel hľadať ďalšiu obeť. V Dubí sa mu však auto pokazilo. Pretože v ruvačke s taxikárom aj sám utrpel zranenie, vydal sa na miestnu faru, na ktorej slúžil kňaz Cyril Vrbík. Požiadal ho o ošetrenie. Farár mu ochotne vyhovel – a to ho stálo život. Vrah obeť bodol nožom a potom ju udrel sekerou do čela. Dokonaná vražda ho zrejme upokojila. „Z búdky si privolal taxík a nechal sa odviezť do Přerova. Navštívil niekoľko barov a ráno nám zavolal, že zabil farára, aby sme si po neho prišli" – povedal policajt.

Podľa susedov Gazda bol zakríknutý muž, ktorý sa „našiel" v satanizme. „Viem, že mal nejaké problémy pre to, že nútil deti, aby si rozrezávali žily a navzájom si miešali krv, a tak sa spájali so satanom. Pred niekoľkými rokmi zbil miestneho farára a zničil hroby na cintoríne" – povedal muž, ktorý vraha poznal. Gazda sa k činu priznal. „Povedal nám, že chce doživotie, inak zasa niekoho zabije, keď ho pustíme" – povedal policajný dôstojník. Gazdovi môže hroziť aj doživotie.

(Pavel Ryšlink, čtk)
NOVÝ ČAS, 25. 10. 2002

Filipíny mali byť pápežovi osudné

Ak by pápež roku 1999 neodvolal svoju návštevu Filipín, zrejme by už dnes nežil. Šejk Chálid Muhamad, popredný predstaviteľ al–Káidy, zosnoval na Jána Pavla II. atentát, ku ktorému malo dôjsť v čase bohoslužby Svätého Otca v Manile. Vatikán sa obáva, že pápežovi podobné nebezpečenstvo hrozí aj počas plánovanej budúcoročnej návštevy na Filipínach. Bomba v oceľovej rúrke, umiestnená pod lavičkou v parku ako poistka pre prípad technického zlyhania pumy, ostreľovač s vysokovýkonnou laserovou zbraňou, ktorý by okrem pápeža poslal na druhý svet aj zopár veriacich a potom by počas všeobecného chaosu unikal za škripotu pneumatík pripraveného auta – tak mal vyzerať akčný scenár atentátu naplánovaný jedným z najbližších spolupracovníkov Usama bin Ládina. Ako režisér teroru je Muhamad suverénnou jednotkou v hierarchii al–Káidy – bol to on, ktorý sa podstatnou mierou podpísal na scenári teroristických útokov na New York a Washington. Atentát na hlavu Katolíckej cirkvi mu však nevyšiel, pápež na Filipíny nakoniec neodcestoval, všetky prípravy boli zbytočné. Šejk Chálid Muhamad je však podľa denníka Sunday Times, ktorý o atentáte informoval, povestný svojou dôkladnosťou. Nemá rád rozrobený biznis a pápeža považuje popri Američanoch za jeden z hlavných terčov islamskej svätej vojny – džihádu.

Nie je preto vylúčené, že pápežovi hrozí nebezpečenstvo aj počas budúcej návštevy Filipín, ktorá sa má uskutočniť v januári 2003. Tajné služby viacerých štátov už informovali, že Muhamad už dokonca môže byť v Manile, kde doťahuje posledné vražedné detaily svojho nedokončeného plánu. Z Pakistanu totiž minulý mesiac unikol nevedno kam tesne pred záťahom, pasca naňho prichystaná sklapla naprázdno. Nie je pritom pravdepodobné, že by sa Muhamad skrýval v okolí pakistanských hôr. Má prístup k pokladni al–Káidy, disponuje dostatočnou hotovosťou a namiesto zradných horských kaňonov a jaskýň obľubuje ako úkryt skôr zákutia a nespočetné dvory na predmestiach jemne chaotických miest, ako je Istanbul či práve Manila, kde má navyše dostatok priateľov. CIA dúfa, že sa mu nakoniec stanú osudní. Odmena vypísaná pre jeho zradcu dosahuje – nielen na regionálne pomery – astronomických 25 miliónov dolárov. Ak však Muhamada do pápežovej návštevy nezatknú, je možné, že Ján Pavol II. nakoniec na Filipíny nepocestuje ani tentoraz. Vatikán zatiaľ termín návštevy nepotvrdil. ZOLO MIKEŠ, PRAVDA, 12. 11. 2002

Lev XIII. o slobodomurárstve

V posledných 150 rokoch sa slobodomurárstvo stalo veľmi početným a pomocou bezočivej opovážlivosti a prefíkanosti ovládlo všetky stupne spoločenskej hierarchie a zaujalo v lone novodobých vlád svoje panstvo rovnajúce sa takmer monarchii. (...) Podľa ich ideológie má vo všetkých veciach najvyššie postavenie ľudský rozum. Odtiaľ plynie znevažovanie kresťanského náboženského kultu, zavrhnutie celej zjavenej viery a tým aj Katolíckej cirkvi. Odtiaľ pramení tendencia slobodomurárov odlúčiť štát od Cirkvi a úplne vylúčiť vplyv Cirkvi na verejné záležitosti a na vládu. (...) Slobodomurársky naturalizmus neuznáva, že ľudská prirodzenosť je narušená, všetky túžby a vášne pokladá za dobré, a preto podporuje neviazanosť v literatúre, divadle a umení, ktorú nazýva realizmom, preto znižuje v rodinnom živote manželstvo na púhu dohodu, podporuje výchovu detí bez náboženstva, aby si sami vytvárali svoje náboženstvo až dorastú, alebo žili bez neho. (...) Aby sa tieto pohanské postoje stali spoločným zákonom a prenikli do ľudových más, usiluje sa slobodomurárstvo o ovládnutie celej výchovy, vylučuje z nej kňazov a duchovné osoby a chce, aby ľud bol bez vyznania. (Lev XIII: *Encyklika Humani generis*, 1894)

TK KBS, 15. 10. 2002

KNIŽNICA ROZMERU

1. ŠTĚPÁN RUCKI: *Alternativní medicína – pomoc, nebo nebezpečí?* (Návrat domů, Praha 2000, brož., 136 s.)
2. JOACHIM MÜLLLER: *Antroposofie a křesťanství* – antropozofické učenie Rudolfa Steinera z pohľadu kresťanských autorov (Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 1997, brož., 200 s.)
3. WOLFGANG HUND: *Nepraví duchovia – praví klamári?* – publikácia s kritickým pohľadom na ezoteriku a okultizmus (Lúč, Bratislava 2001, brož., 136 s.)

Výber zo zborníkov, dokumentov a štúdií vydaných Ústavom pre vzťahy štátu a cirkví v Bratislave (ÚVŠC):

4. *Fenomén duchovného vodcu* – zborník príspevkov z rovnomennej medzinárodnej konferencie v Starom Smokovci (ÚVŠC, Bratislava 2001, brož., 163 s., 90 Sk)
5. *Alternatívy v myslení, vo vede a náboženstve* – zborník príspevkov z rovnomennej konferencie s medzinárodnou účasťou v Starom Smokovci (ÚVŠC, Bratislava 2001, brož., 142 s., 90 Sk)
6. *Islam v súvislostiach* – súbor štúdií o aspektoch islamu: islamská ľudová eschatologická literatúra, vplyv islamu na vznik vied v arabskom svete, politické súvislosti islamu, pohľad egyptského fundamentalistu na Európu a USA, islamský terorizmus a jeho pôvod, samovražední atentátnici, mystika islamu (ÚVŠC, Bratislava 2002, brož., 101 s., 90 Sk)
7. *Nová religiozita* – súbor štúdií: Nová religiozita v pluralizovanej spoločnosti, Psychologické aspekty náboženského fundamentalizmu, Náboženská konverzia – cesta k novej religiozite, Nové náboženské hnutia a "brainwashing", Polyteizmus a modloslužba pohanstva dnešného západného sveta, Nová religiozita na Slovensku ako jeden z faktorov postmodernizmu, Spoločenské a právne postavenie nových náboženských hnutí (ÚVŠC, Bratislava 2002, brož., 174 s., 110 Sk)
8. *Satanizmus* – súbor štúdií: Vraždenie v mene Satana, Opäť sa hovorí o diablovi, Satanizmus ako protest, Satanizmus ako religiozita moci, O psychológii mládežníckeho satanizmu, Satanistické rituálne zneužívanie, Satanizmus a luciferizmus, dve formy alternatívnej a magickej nábožnosti našich čias, Hnaní diablom, Satan a jeho kruhy – medzi vierou a poverou, Satanizmus v Estónsku, Satanizmus a jeho podoby na Slovensku, Satan... zámienka pre satanizmus? (ÚVŠC, Bratislava v tlači)
9. *Duchovné korene Európy a súčasnosť* – zborník príspevkov z rovnomennej konferencie s medzinárodnou účasťou vo Svätom Jure (ÚVŠC, Bratislava 2001, v tlači)
10. *Duchovná scéna na Slovensku II* (L. Macháčková – M. Dojčár) – revidované a doplnené vydanie rovnomennej publikácie z roku 2001. Publikácia je výsledkom mapovania novej religiozity v SR, ako aj analytického štúdia domácej a zahraničnej odbornej literatúry, periodík a internetu. Zostavovatelia použili aj vlastné materiály náboženských zoskupení (ÚVŠC, Bratislava 2002, v tlači)